

1962

Š I A M E N U M E R Y J E :

Apie inkviziciją ir raganas

Mūsų gilioji žaizda

Bėgu glaustis prie Viešpaties

Mokslininkai apie religiją

Ruth ir aš

BIRŽELIS / JUNE / XIII / No. 6

TURINYS

MŪŠŲ GILIOJI ŽAIZDA	
A. Grauslys	i82
“BĖGU GLAUSTIS PRIE VIEŠPATIES” — V. Bagdanavičius, M.I.C.	187
KUNIGAS KARO SŪKURY (II) —	
B. Krištanavičius, S. J.....	193
MOKSLININKAI APIE RELIGIJĄ — dr. J. Prunskis	202
APIE INKVIZICIJĄ IR RAGANAS (I) — P. Rabikauskas, S. J.	205
RUTH IR AŠ — Liuda Germanienė	209
NEKENKIME SAVO VAIKAMS —	
E. Pakalniškienė	212
DIDŽIOJO KULTŪRININKO MONOGRAFIJA — dr. J. Prunskis	214
IŠ FILMŲ PASAULIO — Alė Rūta	
ir J. Vaišnys, S. J.....	215

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redakcija — **J u o z a s V a i š n y s , S. J.**

Administracija — **Petras Kleinotas, S. J.**

Meninė priežiūra — **Algirdas Kurauskas**

Fotografija — **Algimantas Kezys, S. J.**

Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Connecticut.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois.
Tel. REpublic 7-8400.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

“Laiškų Lietuviams” iliustracijas be redakcijos leidimo naudoti draudžiama.

1962 BIRŽELIS
(JUNE)
VOL. Xin, NO. 6

LAISKAI LIETUVIAMS

R E L I G I N Ė S I R T A U T I N Ė S K U L T Ū R O S Ž U R N A L A S

SUTVERDAMA S ŽMOGAUS PRIGIMTĮ,
ĮDIEGEI JAI, VIEŠPATIE, IR LAISVĖS TROŠKIMĄ.
UŽ LAISVĘ MŪSŲ PROTĖIAI GARBINGAI KOVOJO,
NESIBIJODAMI SUNKIAUSIŲ AUKŲ.
MUMS YRA NESUPRANTAMI TAVO APVAIZDOS KELIAI,
KURIAIS ATVEDEI MŪSŲ TAUTĄ Į GINTARO ŠALĮ,
SUTEIKEI KRIKŠTO MALONĘ IR NEPRIKLAUSOMYBĘ,
O DABAR LEIDAI JĄ IŠTIKTI TOKIAM SMŪGIUI.
TAD MUMS NEBUS SUPRANTAMI NĖ TIE KELIAI,
KURIAIS TU JĄ VĖL IŠVESI Į LAISVĖS RYTOJŲ.
MES JŲ NESUPRANTAME, BET TVIRTAI TIKIME,
KAD IR TOLIAU TĖVIŠKAI GLOBOSI MŪSŲ TAUTĄ.
PRAŠOME TAVE SUDRAUSTI MŪSŲ PRIEŠUS,
DUOTI VIENYBĖS MŪSŲ LAISVĖS DARBUOTOJAMS,
ĮDIEGTI MUMS DAUGIAU PAGARBOS PROTĖIAMS,
JŲ DIDVYRIŠKOMS AUKOMS, TIESAI IR LAISVEI.

ATI didžiausioji žmoni-
jos katastrofa istorijos
eigoje — tai pirmųjų
žmonių nuodėmė. Ji žmogaus prigim-
tį sudrumstė, suteršė ir iškreipė. Žmo-
gus, iš Dievo išėjęs ir Dievui skirtas,
nuo Dievo nusigrėžė. Kaip sukasi pla-
netos apie saulę, taip ir žmogus turėjo
būti Dievo satelitu — palydovu, ta-
čiau jis pradėjo suktis pats apie save.
Visi gimstame su gilia žaizda prigim-
tyje — su gimtąja
nuodėme. Apčiuo-
piamiausias tos žaiz-
dos pasireiški-
mas yra egoizmas.
Tai yra drauge ir
pirmosios žmonių
poros nuodėmės įro-
dymas, nes Dievas
negalėjo su tve-
r-
ti nuo Jo nusigrėžu-
sios žmogaus pri-
gimties. Tasai egoistinio nusigrėžimo
faktas yra Bažnyčios mokslo patvirti-
nimas, kad Dievo sutvertą žmogaus
prigimtį tikrai yra palietusi skaudi ne-
laimė — pirmoji nuodėmė.

Šiame straipsnyje ir panagrinėsi-
me tą žmogaus nuo Dievo nusigrėži-
mo ir į save atsigrėžimo — egoizmo
tragišką stovį. Čia pabandysime giliau
išsiaiškinti, kas yra egoizmas, kaip jis
žmogaus gyvenime reiškiasi ir kaip
reikia nuolat su juo kovoti.

"Egoizmas" yra kilęs iš lotyniško
žodžio "ego" (aš). Turinio atžvilgiu
egoizmas yra savojo "aš" meilė, susi-
rūpinimas savimi, sava geroje ir savu
išlaikymu. Toksai egoizmas yra su-
prantamas, pateisinamas, sutampas su
savo gyvybės išlaikymo instinktu. Ši-
toks egoizmas neturi neigiamos pras-

mės, jį reikia vadinti savęs meile, kuri
yra net Viešpaties žodžiais įsakyta:
"Mylėsi savo artimą, *kaip pats save*"
(Mato 19, 19). Tvarkinga savęs mei-
lė yra tada, kai siekiama ne tik savo
medžiaginės gerovės, bet ypač rūpina-
masi savo dvasios reikalais ir kai ne-
pažeidžiamos kito žmogaus teisės. To-
kia meilė yra net dorybė, nes žmogus,
savimi tvarkingai nesirūpindamas,
tampa našta kitiems. Čia svarstysime

egoizmą visuotinai
priimta neigia-
ma prasme, kai
žmogus save myli
netvarkingai, kai
myli tik save, pa-
žeisdamas kitų tei-
ses, kai, kaip sako-
ma, neleidžia ki-
tiems gyventi. Šito-
kio egoizmo apimti
žmonės ieško tik sau

malonumo, savos naudos ir savos va-
lios įvykdymo. Dėl to egoizmas lietu-
vių kalba yra vadinamas savimyla, sa-
vanaudiškumu, sauvalia.

Egoizmo pasireiškimai ir vaisiai

Kad geriau suprastume, kaip gi-
liai egoizmas yra įleidęs šaknis į žmo-
gaus prigimtį, turime mesti žvilgsnį į
dažnesnius jo pasireiškimus žmogaus
gyvenime. Reikia vaizdžiai pamatyti,
kuo jis paverčia žmogaus gyvenimą.

Nors egoizmo prasiveržimai pasi-
reiškia įvairiausiais būdais, tačiau daž-
nai jie būna toki pridengti, neaiškūs,
net kartais užsidėję dorybės kaukę,
kad ne visada galima juos lengvai su-
sekti. Neveltui ir didis gyvenimo ana-
lizuotojas Rochefoucauld savo "Svars-
tymuose" (Reflexions) sako, kad ir

MŪSŲ GILIOJI ŽAIZDA

ALFONSAS GRAUSLYS

kažin kiek atradimu būtume pasiekę savimybės šalyje, vis dar pasilieka joje nežinomų žemių.

Egoizmo prasiveržimų niekas neišvengia, tik vienuose jie pasireiškia grubesne, kituose švelnesne forma. Dažniausiai egoizmas prasiveržia trimis kryptimis: kai žmogus siekia savos garbės, kai ieško sau malonumo ir kai godžiai renka turtą. Nors egoizmas ir puikybė nėra tas pats dalykas, tačiau šie abu pasireiškimai yra dažniausiai lygiagrečiai ir sumišę, nes egoistas yra persunktas puikybės, kurioje jis mato priemonę pabrėžti savąjį "aš", o puikybė neišvengiamai yra egoistinė. Savos garbės siekdamas, egoistas tik apie save kalba, save giria, o kartais iš "kuklumo" peikia, kad kiti jo peikimą paneigtų ir dar labiau jį išgirtų, ir bendrauja tik su tais, kurie jam pataikauja. Siekdamas malonumo, ypač kūniško pasitenkinimo, ir vadovaudamasis egoizmo šūkiu "man patinka", egoistas tampa žiaurus, priedamas net prie visokių kriminalinių nusikaltimų. Seksualiniu pagrindu egoistas gali visaip kankinti savo aukas ir jas nužudyti, kad tik surastų malonumo valandėlę, nes tasai malonumas jam daugiau reiškia negu kito gyvybė. Pagaliau egoistas, godžiai siekias pinigų, virsta kietaširdžiu, nes sutelktas didesnis turtas, kurio simbolis yra auksas — metalas, ir auksą mylinčią širdį paverčia metaline. Turtui daugėjant ir to padaugėjimo siekiant, metama šalin teisingumas, gailestingumas ir meilė. Turtas tampa žmonių skriaudomis mintančiu stabu.

Kaip jau minėjome, atpažinti egoistą kokiame nors konkrečiame veiksmo nėra lengva. Gali kurio nors žmogaus veiksmai atrodyti altruistiniai, persunkti artimo meile, o iš tikrųjų jie yra egoistiniai. Pavyzdžiui, gali kuris

nors žmogus "kilniaširdiškai" dalinti savo turtus vargšams ir pagarsėti didžiu geradariu, bet jeigu jis tai daro tik tam, kad kiti jį girtų, apie jį kalbėtų ir laikraščiai rašytų, tai jo "altruizmas" yra egoistinis. Taip pvz. Šekspyro "Othello" tragedijoje Jago sako: "Aš, jam tarnaudamas, tarnauju sau Ir — mato Dievas — meile apgaulinga Dangstau vien savo užmačias slaptas."

Tad vidaus intencija apsprendžia darbo vertę bei altruistinę ar egoistinę jo pobūdį. O toji intencija pašaliniui nelengvai atspėjama. Todėl negalima lengva širdimi, iš pavienių atsitikimų spėjant, vadinti kurį nors žmogų egoistu, nes kaip egoistas dažnai užsideda altruistinę kaukę, taip gali kartais, kuriais nors sumetimais vadovaudamasis, užsidėti egoistinę kaukę nuoširdus artimo mylėtojas. Būna ir tokių atsitikimų, kad kuris nors gauna egoisto vardą todėl, kad drįsta pasipriešinti ir išvilkkti viešumon kito žmogaus egoizmą. Taip pat labai dažnai mes artimą tik tiek mylime, kiek jame randame šio to, kas mums patinka. Tad kartais, mylėdami kitus, mylime tik save. Ir ypač atrodo didelė altruistinė erotinė meilė, giliau ją mokant paanalizuoti, labai dažnai yra tik egoistinė meilė. Tegul tik kuri nors tokios meilės pusė nustoja teikti malonumo kitai pusei, ir toji meilė žūva. Ji žūva, nes jos visai nebuvo. Ten buvo tik vienas kitą sąmoningai ar nesąmoningai apgaudinėjęs egoizmas. Šitomis mintimis jokių būdu nenoriu paneigti, kad gyvenime yra ir tikros erotinės bei artimo meilės pavyzdžių.

Egoizmas, viską užteršdamas, užteršia net ir religinę žmogaus gyvenimą, kai religinės praktikos atliekamos, tik norint kam nors patikti, kai jose ieškoma ne Dievo, bet malonumų, t. y. savęs, kai prašoma Dievo malonės

vykdyti ne Dievo, bet savo valiai. Nė kartą kad ir geros valios žmonės, praktikuoją religinį gyvenimą, yra toki akli, jog mano, kad religinių pratybų proga jaučiamas dvasinis malonumas yra tų pratybų gerumo ir asmeninio šventumo įrodymas. Tačiau čia nereikia klysti ir galvoti, kad religinis egoizmas yra vis dėlto kilnesnis už paprastą, eilinį egoizmą. Toksai egoizmas yra dar blogesnis, nes, užsidėjus

religinę kaukę, tarnaujama ne Dievui, o sau.

Kalbant apie egoizmo pasireiškimą būdus ir tai gyvenimiškai atvaizduojant, galima sakyti, kad visų egoisto minčių bei sumanymų, visų tikslų ir siekių viršūnė yra jis pats. Egoistui visa kita, net ir pats Dievas, yra tik priemonės kokioms nors gėrybėms įsigyti. Jeigu kas negali jam būti tokia priemone, tai virsta nieku. Štai kodėl egoistas yra abejingas kitų žmonių vargui, skurdui ir kančiai.

Egoistas į viską žiūri iš savo interesų taško, viską matydamas per egoizmo akinius, viską neteisingai, neobjektyviai ir šališkai vertindamas. Todėl egoistas, savo ydų nematydamas,

mato tik kitų neigiamybes. Jis sau priskiria tokias dorybes, kurių neturi. Save pervertindamas, jis viską, kas jame yra gero, priskiria tik sau, o ne Dievo malonei. Tačiau "nėra nieko pragaištingesnio mūsų gyvenime, kaip toji mintis, kad mes ką nors gero galime padaryti be Viešpaties pagalbos" (C. Marmion). Čia, žinoma, autorius turi galvoje antgamtinio atžvilgiu nuopelninę darbą. Dėl tokio šališkumo egoistas visai nebando kitų padėties suprasti ir į ją gilintis, nes jis jaučiasi, tartum vienas gyventų pasaulyje. Jis mano, kad, bet kaip elgdamasis, yra teisus, o visi kiti yra beteisiai.

Kaip šališkas ir neobjektyvus gali būti egoizmas, tai nurodo jau minėtasis Rochefoucauld, sakydamas, kad mūsų savimyla padidina ar sumažina mūsų draugų gerąsias ypatybes, atsižvelgiant į tai, kiek iš jų gauname malonumo. Kitaip sakant, tie draugai, iš kurių turime daugiau malonumo ar naudos, mums atrodo geresni, kilnesni, kai tuo tarpu kiti, turį daug geresnių ypatybių, mums tokie neatrodo, jeigu jie mums yra mažai naudingi.

Egoistas *pasivaina tai, kas priklauso Dievui*. Jei viskas, kas iš Dievo išėjo, yra Dievui skirta ir dėl to vienu ar kitu būdu turi Jį garbinti bei Jam spinduliuoti, tai egoistas, visa kuo save apšviesdamas, save pabrėždamas ir pagarbindamas, Dievui skirtą garbę pats pasivaina. Tokiu būdu jis tampa biauresniu stabmeldžiu už stabų garbintojus, nes jie, kam nors kitam lenkdamiesi, bent ugdė savyje tam tikrą nuolankumą ir kuklumą, o egoistas tik save temato ir tegarbina.

Egoistas nepakenčia jokios, kad ir teisėtos priklausomybės nuo kito. Jo išdidus savarankiškumas, iki aukščiausio laipsnio išsivystęs individualizmas daro jį maištingu ir Dievo autoritetu

akivaizdoje. Pilnai išsivystęs ir išsi-skleidęs egoizmas neišvengiamai atsi-stoja ant ateizmo ribos.

Čia reikia dar iškelti vieną mūsų laikų negailestingo egoizmo rūšį — pacifizmą, kuris būtinai nori dabartinės pasaulio taikos, visai pamiršdamas už geležinės uždangos esančių milijonų žmonių kančias, kurie laukia išlaisvinimo bet kuria kaina. Jiems net baisiausias karas būtų mažesnė blogybė už dabartinę kančią. Tokių pacifistų (turiu galvoje ne komunistų agentus, prisidengusius pacifizmo kauke) užkulisyje glūdi nuogas egoizmas ir susirūpinimas tik savo gyvybe bei patogumais. Tai yra akių užmerkimas ir ausų užkimšimas artimo kančioms, nors tie artimieji yra tie patys krikščionys, to paties Vynmedžio — Kristaus šakelės, mūsų broliai ir seserys. Kai taip egoistiškai pradeda jausti katalikai ar katalikybės atstovai, darosi liūdna, pagalvojus apie jų "krikščionybę". Tokie egoistai, tariami taikos mylėtojai, neprivalo pamiršti, kad yra atvejų, kai už tiesą ar artimo meilę reikia ryžtis pakelti bet kokias aukas, nes nesiryžtant išduodama tiesa. Čia reikėtų prisiminti žinomo šio krašto rašytojo J. Steinbeck žodžius: "Bijokite laikų, kai žmogus nenorės už idėją kentėti ir mirti..." Tad neveltui Išganytojas, kalbėjęs apie ramybę ir taiką, sako: "Nemanykite, būk aš atėjęs ramybės atnešti žemėn; ne ramybės atnešti aš atėjau, bet kalavijo" (Mato 10, 34). Teisingumas ir artimo meilė yra aukštesnės gėrybės už dabartinę neteisingą pasaulio taiką ir už egoistinį norą ją išlaikyti. Ir jei vakarų pasaulis nesiaukos už tas dvasios gėrybes, jis jas pražudys ir pats žus.

Tad nenuostabu, kad taip reikšdamasis egoizmas išugdo pasibaisėtinai karčių vaisių. Tuos vaisius galima nu-

sakyti kad ir šiuo šv. Tomo Akviniečio posakiu: "Netvarkinga savęs meilė yra visų nuodėmių priežastis". Visų nuodėmių pradžia yra atsiribojimas nuo kitų, tad ir nuo Dievo, užsidarant savo egoizmo kiaute. Mūsų savimyla yra geležinė uždanga, skirianti mus nuo Dievo. Atsiriboję nuo Dievo, pakliūname į didžiausią skurdą. To skurdo tikrovės šiandien nėra reikalo vaizduoti, nes kas stebi istorijos eigą ir žmonijos gyvenimą, tam tasai skurdas labai aiškiai matomas. "Mes gyvename skurde, nes esame savojo "aš" kūriniai, to "aš", kuris yra kietas, siauraširdis, kuris jokia šviesa nespinduliuoja, kuris Begalybės atžvilgiu yra aklas... Kai žmogus nusideda, tada jis atsistoja pabaigiamybės pusėje prieš Nepabaigiamybę, Nuodėmė — tai savos sielos pavergimas savuoju "aš" (R. Tagore). Kalbant dar krikščioniškiau, nuodėmė yra meilės sau teigimas prieš Dievo meilę. Tai savos valios vykdymas, prieštaraujant Dievo valiai.

Savo egoizmo dėka mes vieni nuo kitų atsiribojame, apsistatome užtvaramis ir, atsiradę nejaukios vienatvės tyruose, kiekvienas kalbame sava kalba, kurios niekas kitas nesupranta. Tuo būdu egoizmas tampa visokių nesusi-pratimų, susidūrimų, skilimų, nesantaikos ir barnių šaltinis. Tad labai įtikinamai suskamba tų faktų akivaizdoje Viešpaties žodžiai: "Kas myli savo gyvybę (egoistine meile! A. G.), tas praras ją" (Jono 12, 25). Labai teisingi ir "Kristaus Sekimo" knygos žodžiai, kad "savimeilė tau kenkia daugiau negu koks nors kitas pasaulio daiktas" (III, 27).

Pagaliau, atsimenant, kad visi mūsų geri ar net abejingi darbai geros intencijos yra suantgamtinami ir pašventinami, t. y. tokios intencijos, kai

viską darome dėl Dievo, tad galima suprasti, kaip visas mūsų gyvenimas yra sulaicistinamas — supasaulietinamas bei nušventinamas, kai visų mūsų darbų spyruokle virsta mūsų "aš", kai viską darome, žiūrėdami tik savęs ir savo patogumų. Tokie egoizmo vaisiai verčia mus su juo kovoti.

Kaip su egoizmu kovoti?

Kaip jau matėme, egoizmas yra labai giliai įleidęs šaknis mūsų prigimtin. Įvairiomis kaukėmis prisidenęs, jis tartum vėžys visą gyvenimą ēda žmogų, nes "prigimtis yra gera artistė: ji vilioja, žavi, bet turi tik vieną tikslą — pačią save" (Kristaus Sekimas, III, 54). Prasidėjęs kūdikystėje, vaikystėje, jis visą gyvenimą mus sargdina. Jau vaike slypi egoistas, kuris terorizuoja visus, kad vykdytų jo valią. Visus vaiko norus tenkindami, tėvai dar labiau tą egoizmą stiprina. O senų žmonių egoizmas dažnai išsivysto pasibaisėtiniu laipsniu. Šitoji savi myla mūsų neapleidžia visą gyvenimą ir, anot vaizdingo šv. Pranciškaus Saleziečio posakio, ji miršta tik penkiolikai minučių praėjus po mūsų mirties. Dėl to kovoti su egoizmu reikia nuolat, kasdien.

Pirmiausia šioje kovoje, giliau pažvelgus į save, reikia išsklaidyti tuos netikrus vaizdus ir tą melą, kuriuo mūsų egoizmas minta. Visų tų apsigavimų ir melų turinys — tai per didelis savęs vertinimas bei pasitikėjimas savomis jėgomis. Bent retkarčiais sąžinės sąskaitos pagalba savo tikros padėties pamatymas, ugdydamas kuklumą, silpnina egoizmą.

Kovojant su egoizmu, dar labiau reikia išimastyti į kitų padėtį, ypač tų, su kuriais gyvename ir dažnai bendraujame. Reikia dažnai pagalvoti, kad ne

aš vienas čia, žemėje, gyvenu, kad šalia manęs yra ir kiti, su kurių buvimu, nuotaikomis, sveikata ir laiku turiu skaitytis. Kiek tokio egoistinio žiaurumo parodoma, kai laukiama ligonių ar senų žmonių mirties, kad nereikėtų jais rūpintis! Ar ne egoistas yra tas, kurs, visur į svečius kviečiamas, noriai eina, bet pats beveik niekad nebando už tai atsilyginti ir kitus pas save pakviesti? Dažnai autobusuose tenka matyti kokį nors asmenį, užėmusį dvi vietas ir nesistengiantį užleisti vietos stovintiems. Ir daug dar kitokių egoistinių pasireiškimų bei nesiskaitymo su kitais tenka matyti gyvenime. Apie tokius reiškinius negalvodamas ir jų nesuprasdamas, žmogus virsta "chamu", nes esmingiausias "chamizmo" pažymys yra nevaldomas egoizmas ir žiūrėjimas tik savęs.

Šioje kovoje reikia suprasti, kaip didelis čia yra meilės vaidmuo. Juk meilė apsprendžia žmogaus likimą: kokia žmogaus meilė, toks ir pats žmogus! Dėl to, kovojant su egoizmu, reikia pakeisti meilės turinį: vietoje netvarkingos savimylos reikia įsiliiepsnoti meile Dievui, arba žmogui dėl Dievo, arba aplamai kuria nors kilnia meile. Tai labai svarbu, nes, anot šv. Augustino, "dvi meilės pastatė dvi valstybes: savimeilė, iki Dievo paniekinimo, sukūrė Babilono valstybę (t. y. nudievintą ir nedorą pasaulio dvasią; A. G.), kai tuo tarpu Dievo meilė, iki savęs paneigimo, sukūrė Dievo valstybę". Tad tik kilni meilė gali sukurti mummyse didingą ir nuo grubaus egoizmo pasireiškimų laisvą asmenybę, nes tik kilni meilė įstengia save paneigti ir aukotis. Be kasdieninio didesnio ar mažesnio savęs paneigimo neįmanoma pažaboti egoizmo. Tokios netvarkingos savimeilės paneigimo reikalavo ir Viešpats, sakydamas: "Jei

kas nori eiti paskui mane, tegul pats savęs išsižada" (Mato, 16, 24).

Kilni meilė, o ypač Dievo meilė, padeda žmogui išeiti iš savęs, nukelia jo gyvenimo centrą į Dievą, nes tik meilėje mintys, jausmai ir veiksmai pasidaro mylimo asmens palydovai. Tik kitą mylint, galima dėl jo aukotis ir tuo būdu nuslopinti savimylą.

Kovojant su egoizmu, reikia vertinti geros intencijos vaidmenį, nes mūsų savimyls bandomus nuvertinti darbus intencija, ypač religinė, pašventina. Tokios intencijos antspaudas buvo uždėtas ant visų Išganytojo darbų, todėl Jis galėjo sakyti: "Aš neieškau savo valios, bet valios To, kuris yra mane siuntęs" (Jono 5, 30). Dieviškasis Apreiškimas moko, jog tvarynys tam ir gyvena, kad visu savo buvimu skelbtų Tvėrėją.

Ypač egoizmo saugotis turi viengungiai, o ypatingai tie, kurie neturi jokių artimųjų, kuriais turėtų rūpintis. Kaip šeimos gyvenime yra daugiau progų, kasdien su kitais susiduriant, tramdyti egoizmą, taip, gyvenant vienam ir tik savimi tesirūpinant, yra daugiau pavojų savo egoizmą dar pagilinti. Egoizmo pavojų matant ir nuolat budint, galima būtų patarti, kad jie dalyvautų labdarybės darbe. Tokiu būdu, su kitų reikalais ir vargais susidurdami, galėtų daugiau jais rūpintis ir ugdyti altruizmą.

Kovojant su egoizmu ir jį valdant, sustiprės ir mūsų tikėjimas, nes tas drumzlinas "aš" jau neužstos mums Dievo. Tada, anot R. Tagore, žmogaus siela, atitraukusi sunkiąją savojo "aš" uždangą, atsistos veidas į veidą su Amžinąja Meile.

Reikalingumą kovoti su egoizmu nurodo ir pats Dievas, kai, siųsdamas išrinktoms mistikų sieloms sunkias dvasios kančias ir panardindamas jas į

tų vadinamų mistinių naktų tamsą, jas kaip tik nori apvalyti ir atpalaiduoti nuo bet kurio, kad ir mažiausio egoizmo, kad jos tarnautų Dievui ne dėl Jo dovanų, bet dėl Jo paties, kad galėtų Jį mylėti visa savo širdimi. Taip, tik visiškai nuo egoizmo laisvas žmogus tegali įvykdyti Kristaus reikalavimą: "Mylėsi Viešpatį, savo Dievą, visa savo širdimi, visa savo siela ir visa savo mintimi" (Mato 22, 37). Egoistas nemato reikalo ir neįstengia net mažos savo dvasios jėgų dalelės skirti, kad galėtų įvykdyti tą didįjį įsakymą. Tuo būdu egoizmas antgamtinio atžvilgiu nuprasmina gyvenimą.

"BĖGU GLAUSTIS

PRIE VIEŠPATIES"

(10-os psalmės analizė)

VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, M.I.C.

SALMIŲ poeziją suprasiti yra labai sunkus uždavinys. Jeigu mes paklaustume tų žmonių, kurie kasdien su šia poezija susitinka, būtent kunigų, kalbančių brevijorių, jie mums atsakytų, kad daugumoje atvejų jie šios poezijos nesupranta ir nelaiko jos nei gražia, nei įdomia. Aš pats turiu prisipažinti, kad, kai baigiau kunigų seminariją, man kilo mintis, kodėl Bažnyčia į savo maldas yra paėmusi šią Dovydo lyriką, o nėra paėmusi labai įdomios medžiagos pvz. iš "Išminties knygos", kuri yra pilna gražiausių aforizmų apie dorybes ir ydas, kur yra

tiesk gražaus paniekinimo pasaulio tuštybėms. "Viskas yra tuštybių tuštybė. Kas lieka žmogui iš visų jo pastangų pasaulyje?" — (Saliamono pamokslas, 1, 2). Kiek čia gražaus pesimizmo! Tačiau Bažnyčia nėra daug ko paėmusi iš moralinių Senojo Testamento knygų. Vietoj to, ji savo kunigams liepia kasdien posmuoti Dovydo psalmes.

Gal būt, kai kas mano, kad Dovydo psalmės yra pilnos dorinių pamokymų. Tai būtų klaida. Jeigu per didelis moralizmo kiekis yra skaitomas trūkumu moderniojoje poezijoje, tai šio priekaišto negalima daryti psalmėms.

Pagrindinė tema: meilė Dievui

Vietoj to čia yra gili ir tvirta žmogaus meilė Dievui. Tai yra pati didžioji psalmių tema. Kas netiki Dievu, pilna ir krikščioniška to žodžio prasme, tas tegul nė nesiartina prie psalmių. Jis nieko ten neras. Ten yra tik Dievas ir žmogus bei jų nuolatinis dialogas.

"Aš bėgu glaustis prie Viešpaties;

Kodėl jūs man sakote: "Skrisk į kalnus kaip paukštis!"

Vos štai nusidėjėliai įtempia lanką,
Deda savo strėlę ant stygos, kad šaudytų

Tamsoje į tuos, kurie yra tiesios širdies.

— Kai griauunami pamatai, ką gali padaryti teisusis?" (Ps. 10, 1-3).

Tačiau poetas neskrenda kaip paukštis pasislėpti į kalnus. Jis vietoj to sako: "Aš bėgu glaustis prie Viešpaties".

Nes jis žino, kad "Viešpats yra savo šventnamyje" ir kad jis "turi savo sostą danguje".

Žinoma, tai yra žodžiai. Ir mes paprastai nesame nusiteikę per daug reikšmės skirti žodžiams, mes norime

gyvenimo ir darbų. Tačiau jeigu mes norime tyrinėti poeziją arba gėrėtis poezija, tai, berods, pirmutinė sąlyga yra justti poetinį žodį kaip realybę, kaip būtybę esančią savyje, kaip tam tikrą tikrovę, net didesnę už gyvenimo tikrovę, nes ji turi jai vadovaujančios įtakos.

10-tosios psalmės turinys

Taigi, ir šiuos Dovydo žodžius mes tik tada pilnai suprasime, kai įsivaizduosime žmogų, kuris stato savo tautai konstitucinius pagrindus ir mato, kad tie pagrindai yra griaujami. Tada jam iškyla klausimas, kuris iškyla kiekvienam kovotojui už tiesą: "Ką gali padaryti teisusis?" Ta pačia proga, savisaugos instinktas jam sako: "Palik viską ir bėk slėptis". Ką tokiose aplinkybėse daro Dovydas? Jis eina glaustis prie Viešpaties. Sakysite, koks lyrinis rimtos ir tragiškos problemos sprendimas! Lyrinis sprendimas nėra pats aukščiausias sprendimas.

Taigi, ar Dovydas, glausdamasis prie Viešpaties, neieškojo priebėgos pigioje lyrikoje? Taip būtų, jeigu jis su savo Viešpačiu pabėgtų į kalnus, kaip jam pataria draugai. Bet jei jis pasilieka savo pozicijoje, tai jo lyrika įgyja didesnės prasmės negu vien lyrika. Ji tampa gyvenimiška religine tikrove.

Individualizmo paguoda

Pabėgimas į kalnus yra dažna religinio žmogaus paguoda. Šia paguoda pasižymi daugelis 17-19 šimtmečio šventųjų, palikdami nuošaly pasaulį su visais jo sugedimais. Šiai paguodai nebuvo svetimi ir pirmųjų amžių krikščionys, pasitraukdami į dykumas. Tačiau ne juos mes čia dabar tyrinėjame.

Gal būt, vienas religinis žmogus, kuris sudaro išimtį šiam skridimui į kalnus, yra didysis mūsų praėjusio šimtmečio vyskupas M. Valančius. Kai prieš 10 metų atsidėjau jo biografijos studijavimui, man kelis kartus kilo klausimas, kodėl Valančius taip uoliai stengėsi, kad nebūtų ištremtas iš Lietuvos? Po to, kai rusai sugriovė jo mokyklų sistemą, jo spaudos tinklą, jo blaivybės draugijų organizaciją — kuri tada reiškė maždaug tą patį, ką mūsų kultūrinės organizacijos — kodėl jis, beveik pataikaudamas rusų valdžiai, rūpinosi pasilikti savoje visuomenėje? Ar ne garbingiau būtų jam buvę būti kaip didvyriui ištremtam iš Lietuvos? Į tai, žinoma, yra galimas labai paprastas atsakymas: jis mylėjo savo žmones. Jis norėjo būti su jais laimėje ir nelaimėje. Tačiau iš kur žmogui tokia meilė gali kilti? Ji, be abejo, ir Valančiui buvo tos pačios kilmės, kaip Dovydui. Ir vienas, ir kitas, jie buvo labai arti su Dievu. Ir Valančius, tur būt, galėjo pasakyti, kaip ir Dovydas, kad "aš bėgsiu glaustis prie Viešpaties". Tačiau Valančius nebuvo toks šnekus apie savo vidinius išgyvenimus ir savo santykio taip intymiai nenusakė, kaip pietietis Dovydas.

Didžiųjų kūrinių tema

Situacija, kurią mes čia turime prieš akis, nėra tokia paprasta, kaip pirmu žvilgsniu gali atrodyti. Čia mes turime religingą visuomenės veikėją, kuris stato visuomeninį gyvenimą ant teisingų pamatų, ir jam nesiseka. Ši situacija yra verta gilesnės analizės. Ką turi jausti ir ką turi daryti žmogus, kai jis kovoja už teisę, vadinas, už Dievą, ir kai jaučia, kad Dievas jam šioje kovoje nepadedą, kad jo priešai jį nugali? Ši situacija yra ne tik 10

psalmės, bet ir daugelio didesniųjų klasikinių kūrinių situacija. Tą pačią problemą svarsto Homeras savo Iliadoje ir Sofoklis savo dramose. Tik jie toli gražu nesugeba pakilti iki tokio sakinio, kaip "aš bėgu glaustis prie Viešpaties". Jie visas savo nepasisekimų priežastis mato pačių dievų sugedime ir tokiu būdu atidaro plačius vartus praktiškai bedievybei.

Tačiau nebūkime per griežti teisėjai klasikinei poezijai, nes nėra taip lengva ir taip paprasta išbūti ištikimu Dievui nelaimėse. Tiesa, mes, krikščionys, būdami apipilti dieviškosios malonės, šios tragiškos situacijos neturime progos pajusti ir išgyventi taip stipriai, kaip ją išgyveno senovės graikų rašytojai. Tačiau, antra vertus, ir savo atpirkimo laimės mes gerai nesuprantame, kol jos nepalyginame su tuo nepaprastai gražiai išreikštu graikiškuoju pesimizmu.

Sauliaus ir Dovydo kovos

Mes tikrai nežinome, kada Dovydas šią savo psalmę parašė: ar jaunas būdamas, ar senatvėje. Jaunas būdamas, jis turėjo daug progų, kurios šitokią kūrinių galėjo įkvėpti. Kai jis buvo vyr. kunigo Samuelio iš piemenėlių pateptas karaliumi, faktiškai karalystę valdė Saulius ir įvairiais viešais ir sūktais būdais norėjo savo būsimu įpėdiniu nusikratyti. Iš tikrųjų, tuo metu Dovydas bėgo į kalnus, norėdamas išvengti mirties. Konfliktas, kuris tada buvo iškilęs tarp valdančiojo karaliaus ir jo įpėdinio, turėjo ir socialinį pobūdį. Matyt, Dovydas buvo pažadėjęs žmonėms žemės reformą, nes Saulius atkalbinėjo juos nuo minties, kad jie iš to Jesės sūnaus nesitikėtų žemių ir vynuogynų (1 Samuel. 22, 7). Tur būt, kad apie tuos teisingumo pamatus ir kalba mūsų psalmė. Gal būt,

Dovydas šį tą reformos srityje buvo daręs ir tuo būdu sukėlęs opoziciją, apie kurią jis kalba šitoje psalmėje: "Kai griunami pamatai, ką gali padaryti teisusis?"

Bebėgdamas nuo persekiojimo, Dovydas buvo sustojęs pas vyr. kunigą Achimelech ir gavęs iš jo pagalbos. Kai Saulius už tai barė vyr. kunigą, kunigas jam atsakė: "Ar tik šandien aš pradėjau Dievą klausti jam (Dovydui) patarimo?" Čia mes turime tą intymumą su Dievu, apie kuri kalba mūsų psalmė: "Aš bėgu glaudtis prie Viešpaties".

Žvelgdami kartu į visą šią Dovydo su Sauliumi kovų situaciją, mes matome vieną Senojo Izraelio socialinių kovų lauką. Naujas teisingesnis žemės padalinimas eina kartu su didele Dievo intymumu, pasireiškiančiu reformatoriaus bendradarbiavimu su dvasiškija. Tačiau už tai tenka visai šalies dvasiškijai užmokėti savo galvomis.

Besitęsiant valdžios kovoms tarp Dovydo ir Sauliaus, pilistimai užpuolė vieną Izraelio miestą, norėdami jį sunaikinti. Dovydui iškilo problema: ar eiti gelbėti Kehila miesto nuo užpuolikų ir tuo išsistatyti betarpiškam pavojui būti Sauliaus užpultam, ar palikti kalnuose. Dovydas tarėsi su Dievu. Dievas jam pasakė eiti gelbėti savo tautiečių. Dovydo kariai jį atkalbinėjo. Jie jam bus sakę skristi į kalnus kaip paukščiui. Tačiau Dovydas jų nepaklausė ir savo tautiečius iš priešo išgelbėjo. Kai paaiškėjo, kad jo išgelbėtieji jį nori išduoti Sauliui, jis tada pasitraukė į kalnus.

Analizės reikalingumas

Taigi, šiame Dovydo kovų laikotarpyje mes randame nemažai atitikmenų jo dvasinėje laikysenoje, kuri

galėjo įkvėpti 10-tąją psalmę. Čia ir teisingumo pastangų užbaigimas tarpusavio valdovų karuose ("kai griunami pamatai"). Čia ir intymus bendravimas su Dievu ("glaudtis prie Viešpaties"), čia ir atsisakymas pasitraukti į kalnus, o vietoj to,ėjimas gelbėti savo tautiečių.

Visa tai yra labai graži epopėja: tokia nuosaiiki ir tokia logiška, kad ji mums greičiau atrodo paprasta negu nuostabi. Mes, rodos, ir negalėtume įsivaizduoti Dovydo, kitaip pasielgiančio. Tačiau tai yra dėl, to, kad mes žinome visą istoriją su jos pabaiga. Bet žmonių gyvenime paprastai taip nebūna. Kai žmogus yra lemtingoje padėtyje, jis jos išeities dar nežino. Jis nėra tikras, ar ji baigsis laimingai ar nelaimingai: jis yra pakibęs viename veikimo momente, nuo kurio tačiau viskas priklauso. Ir Dovydas, kai veikė, nežinojo pilnos savo istorijos, kurią mes žinome. Jis buvo tokioje būklėje savo gyvenimo atžvilgiu, kokioje esame mes, nežinodami savo gyvenimo tolimesnės eigos. Norėdami dėl to suprasti tikrąją Dovydo dvasios situaciją, turime nutraukti kurioje nors tragiškoje vietoje šią Dovydo istoriją ir padaryti jo minčių bei jo apsisprendimo motyvų skersinį piūvį. Tik tokiu būdu mes galėsime išvysti tikrai žmogišką Dovydo paveikslą.

Štai paimkime Dovydą, pabėgusį į kalnus, su mažu šalininkų būreliu, po to kai jo šalininkai — dvasiškija — buvo išžudyta, ir pažiūrėkime, kaip jam gali atrodyti visas jo patepimas karaliumi, kai jis yra visų apleistas. Ir štai šitokiu momentu, nežinančiam visos ateities, Dovydui tenka apsispręsti: ar tebetikėti Dievu bei savo misija tautai ir ar tebekovoti už ją, o gal geriau pasirinkti patogų individualisto

gyvenimą ir rašyti poemas apie Dievo apleistą teisųjį žmogų?

Philokteto tremtis

Jeigu norime poemų apie Dievo apleistą teisųjį žmogų, paimkime, pavyzdžiui, Sofoklio dramą "Philoctetes", kuri kitokius atsakymus duoda į Dovydo problemas ir kitokiu būdu mums padeda geriau suprasti ir įvertinti Dovydo sprendimų pranašumą.

Philoktetas yra graikų karys, Odisėjo ištremtas į negyvenamą salą už religinių pamaldų išniekinimą. Tačiau jis yra galingas karys, be kurio nuostabių strėlių nėra įmanoma paimti Trojos. Odisėjas po 10 metų drauge su Achilo sūnumi atvyksta vežtis Philokteto į Trojos kovas.

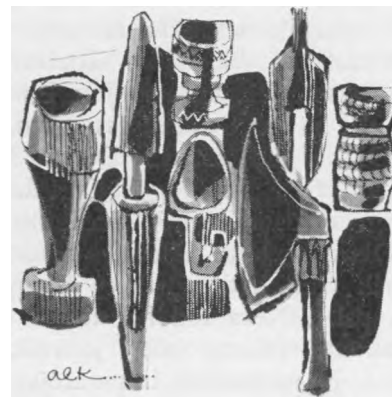
Philoktetą 10 metų tremtis yra be galo išvarginus, tačiau jis visomis jėgomis ilgisi tėvynės, vienok kovoti už ją atsisako. Atsisako jis ir pagarbos dievams: "Jei dievai blogai daro, kodėl mes turime juos garbinti?" Visa ši drama alsuoja išvarginto žmogaus priekaištavimu dievams už jo likimą. Tik Herkulas dramos pabaigoje iškilmingai pareiškia: "Labiau už visas dovanas Jupiteris, galingasis Tėvas, vertina tikrą pamaldumą. Ar mes gyvename, ar mirštame, jis visada yra nepasiekiamas jokio likimo ir nemirtingas" (138 psl. V veik. IV scena). Tačiau ir Achilo sūnus yra persunktas gilaus pesimizmo: "Jei dorybė yra slepiama ir kaltė viešpatauja, jeigu, kas turėtų gyventi, yra pasmerktas žūti, o kalti — viešpatauti" (109 psl.).

Philokteto galvosena būdinga tremtinio filosofijai. Tėvynės jis yra pasiilgęs, jis ilgisi jos palaimos, tačiau dėtis į bendras kovas jam neleidžia senas jo užsikirtimas. Šį užsikirtimą galėtų nugalėti gyva Dievo idėja, ta-

čiau ji yra gyvenimo nepasisėkimų sukritikuota.

Dėl to choras apie Philoktetą gieda: "Nelaimingas žmogau, tu sukiršinai likimą: tu pats esi savo paties priešinys. Tu atmeti gėrį, kurį išmintis tau pataria pasirinkti, ir renkiesi nelaime" (128 psl.).

Priežastis, dėl kurios Philoktetas yra užsikirtęs, yra gili. Ji yra ne kas kita, kaip pats dangus. Veltui Achilo

sūnus prikalbinėja jį pasitikėti dangumi bei draugu ir apleisti šią biaurią vietą. Achilo sūnus sutinka, kad dievai jį į šį likimą įstūmė, tačiau jis primena, kad jie nori jį ir išgelbėti (136 psl.).

Trys problemos

Į tris problemas, į kurias mes turime tokį pozityvų atsakymą 10-toje psalmėje, Philoktetas duoda kitus, priešingus atsakymus. Vietoj Dovydo atsakymo skristi į kalnus, Philoktetas yra pats save pasmerkęs vienišai tremčiai. Vietoj Dovydo gilaus pasitikėjimo Dievu, išreikšto sakiniu "glaučiuosi prie Viešpaties", Philoktetas kaltina dievus. Vietoj Dovydo susirūpinimo griūvančiais visuomeniniais pagrindais ir kova už savo tautą, Philoktetas nenori jungtis į bendrą kovą.

Vietoj trijų teigiamų Dovydo atsakymų, graikiškoje dramoje mes turime tris neigiamus, su visa iš to išeinančia graikiška resignacija. Nebūtų Dovydas buvęs žmogus, jei šie neigiami atsakymai nebūtų piršęsi jo galvoje. Kas apsaugojo Dovydą, kad jis nenuejo graikiškosios resignacijos keliu? Arba kokia yra pagrindinė priežastis, dėl kurios Philoktetas šiuo keliu nuejo?

Jeigu mes turėtume laiko analizuoti šią situaciją, nesunkiai rastume, kad ta priežastimi yra Dievo išpažinimas ir gyvas santykiavimas su Juo. Philoktetas dėl to yra sulaužytas žmogus, kad Dievas jam jau nebe Dievas. Dievas jam yra tik jo blogybių priežastis. Jo išgyventos nelaimės sunaikino jame Dievo sąvoką. Dievai, pasak jo, yra tik tam, kad palaikytų blogybes (109 ps.). Nėra tad ko norėti, kad Philoktetui Dievas būtų jo veiksmų atrama, jo patikėtinis ir patarėjas.

Kas kita yra Dovydui. Jo kovos ir jų nepasisėkimai nei iš tolo nepažeidžia jo Dievo sąvokos. Dievas yra jam tas pat laimėje, tas pat nelaimėje. Dėl to ir nesėkmėje jis turi kur glaustis. Šio artumo su Dievu dėka jis turi galimybę išvengti paties savęs ištrėmimo; jis taip pat turi galimybę atlikti savo visuomeninius uždavinius, kurie yra sunkūs, bet garbingi.

Dievo ir žmogaus tema yra didelė. Mes nesakome, kad 10-toji psalmė išsprendžia klausimą, kurį iškelia Philokteto drama: kodėl teisiam ir Dievą mylinčiam žmogui reikia kentėti. Tačiau mes sakome, kad ši psalmė išlaiko gilų Dovydo tikėjimą Dievu ir intymų Juo pasitikėjimą, nepaisant pasitaikančių nelaimių.

10-ji psalmė gyvą Dievo buvimą poeto širdyje prileidžia kaip būtiną

sąlygą. Be šios prielaidos 10-ji psalmė yra neišaiškinama.

Jeigu vis dėlto mes norėtume ieškoti priežasties, kurios dėka Philoktetui Dievo sąvoka pradeda trupėti ir aižėti, o Dovydui ji išsilaiko tvirta ir gyvastinga, berods, priežasties reikėtų ieškoti pačiame klausimo kėlimo būde. Dievas yra šaukiamas pasiteisinti. Jis yra traukiamas į žmonių teismą, kad paaiškintų vienus ar kitus savo lėmus. Kodėl Jis nepadėjo tam teisiamam, kodėl Jis nesukliudė ano nusikaltėlio?

Šis santykiavimo su Dievu būdas pačiame savo išeities taške jau prileidžia klaidingą Dievo supratimą. Ieškant pateisinimo, reikia pradėti ne nuo Dievo, bet nuo paties klausėjo egzistencijos. Klausėjas negalėtų klausiti Dievo pasiteisinti, jei pats Dievas nebūtų klausėjui suteikęs gyvenimą. Jeigu klausėjas neprisipažįsta, kad jis pats iš Dievo valios yra gyvas, jis ne Dievo ieško, bet šiaip kokios nors dvasios. Ir šiuo keliu yra pasukusi visa graikiškoji literatūra. Jeigu mes čia kalbame apie Dievą, tai visų pirma dėl to, kad Dievas mus yra pašaukęs į gyvenimą. Dievui nebuvo jokio būtinumo, kad aš ar jūs gyventume. Jeigu mes turime žmogiškąją egzistenciją, tai yra Jo lėmimas, už kurį mes negalime šaukti Dievo pasiteisinimui. Juo labiau mes negalime Jo šaukti pasiteisinti, kad Jis vienokius ar kitokius lėmus pritaiko mūsų gyvenimui.

Dovydas šia tiesa buvo giliai persiėmęs. Dėl to Dievas buvo jo gyvenimo atrama. Studijuodami jo 10-tąją psalmę, mes matome, kaip šis gyvas įsišaknijimas Dievuje jį apsaugojo nuo klaidingo posūkio savo tautos atžvilgiu. Dovydas neišsigando sunkių pareigų savo tautai.

B. KRIŠTANAVIČIUS, S. J.

KUNIGAS KARO SŪKURY (II)

(Imperijos griuvėsiai)

Stovykloje mus sutiko komendantas Teuber ir jo padėjėja, vardu Mariža. Abu buvo draugiški ir darė gerą įspūdį. Po pusvalandžio iš Romos atvyko ir majoras Steinhaus, rimtas, bet mano skoniui per daug formalus ir sustingęs prūsų karininkas. Jo žinioje buvo 12 italų karo pabėgėlių stovyklų. Iš vokiečių, italų policininkų, saugojančių stovyklos vartus, ir pačių pabėgėlių pasakojimų galiu atkurti pabėgėlių kryžiaus kelią.

Jis prasidėjo 1943 m. rudenį, kai vokiečiams pasisėkė sustabdyti sąjun-

gininkų armijas ties pagarsėjusia "Gustavo linija". Toji linija kirta Italijos pusiasalį skersai maždaug 150 km. į pietus nuo Romos. Sustabdę frontą, vokiečiai pradėjo evakuoti gyventojus, besislapstančius griuvėsiuose, kalnuose ir kitur. Evakuavimas, matyt, buvo labai skubus, nes pasitaike, kad vaikai buvo atskirti nuo tėvų, vyrai nuo žmonių ir t. t. Pats sutikau 12 metų mergaitę, kuri kažkaip atskirta nuo tėvų, tapo "šeimos galva" ir globojo 3 ar 4 jaunesnius brolius ir seseris. Kai sunkvežimiuose nebetilpavo žmonės ir manta, vokiečiai mantą išmesdavo lauk. Tokiu būdu padarydavo daugiau vietos pabėgėliams. Dėl to dalis pabėgėlių atvykdavo į stovyklas be nieko, arba, kaip jie patys sakydavo, "pliki ir žali" (nudi e crudi). Pasitaikydavo, kad vokiečiai paimdavo žmones iš gatvės, neleidavo užėti į namus. Taip man pabėgėliai pasakojo.

Romos apylinkėse buvo trys stovyklos: Fiorentino mieste (pereinamoji, Brėdos dirbtuvėse, 12 km. į pietus nuo Romos) ir Cesano Romano pramonės centre. Tas centras apėmė chemijos dirbtuves, didelį darbininkų kvartalą, aptvertą aukšta tvora, ir keletą pastatų už darbininkų kvartalo. Tarp dirbtuvių ir darbininkų kvartalo stovėjo erdvokas 2 aukštų namas. Jame Italijos Raudonasis Kryžius įrėngė kuklią karo ligoninę.

Pirmieji pabėgėliai į tą stovyklą buvo atvežti 1944 m. sausio 10 dieną. Duodant kiekvienai šeimai tik po vieną kambarį, joje galėjo tilpti apie 2.000 ar 3.000 žmonių. Dabar jų buvo apie 12.000, o po kokio mėnesio net 15.000. Deja, ne visi namai buvo užbaigti. Kai kuriems trūko langų ir durų. Ir juose apsigyveno žmonės, saipa užbaigdami pradėtą statybą.

Psalmės yra didelės lygsvaros poezija. Tai nėra tai, ką mes galėtume pavadinti vienašališka poezija. Dėl to psalmes skaityti ir jomis gėrėtis yra sunku. Jos reikalauja iš mūsų didelio tikėjimo Dievu, didelio visuomeninio įsipareigojimo, taigi, didelio realizmo, sujungto drauge su dideliu idealizmu.

Lydimi maj. Steinhaus ir kapitono Teuber, apžiūrėjom stovyklos virtuves ir vieną pabėgėlių namą. Pastato išorė buvo tvarkoj, bet viduje — jokios švaros ir tvarkos. Kambariuose žmonės gulėjo ant plikų šiaudų, dulkių debesys švietė prieš langą, niekur nebuvo jokio baldų. Tiesa, vėliau mačiau vienur kitur 2 aukštų lovą, bet jose gulėjo tik ligoniai. Atsitiktinai susipažinau ir su stovyklos valgiu: sriuba ir duona. Sriuba atrodė tiršta, bet tą dieną ji buvo tokia mūsų "garbei". Duona buvo neiškepusi. Padžiūvusi, ji subyrėdavo į trupinius. Labai abejoju, ar visas maisto davinsys siekdavo trečdalį to, ką žmogus normaliais laikais valgo. Kalėjimuose, kaip vėliau teko matyti, maistas buvo žymiai geresnis.

Maisto problemą maj. Steinhaus mums taip išaiškino. Šiaurės Italijoje produktų dar esą, bet juos atvežti nelengva, nes sąjungininkų aviacija esanti budri. Transportai vykdavo naktimis. Ne vieną sunkvežimį jis jau praradęs, o naujų gauti beveik neįmanoma. Jis, žinoma, darysiąs, ką galėsiąs. Tuo aš neabejoju.

Padėkoję majorui, nuėjom apžiūrėti ligoninės. Joje radom kapitoną gydymo, 3 ar 4 kareivius ir slaugę. Buvo ir keletas ligonių. Kapitonas paaiškino, kad ligoninė turinti tik lovas ir lovoms skalbinių, bet šiaip visko trūko. Ligoninės vedėjas dabar esąs Romoje. Gal jis ką nors atvešiąs. Su kapitonu sutarėm, kad aš galėsiu gyventi ligoninėje. Už maistą atsiskaitysianti popiežiaus komisija.

Kai sugrįžom į stovyklą, mus apspito būrys pabėgėlių. Vieni prašė drabužių, kiti norėjo sužinoti, kur dingę jų vaikai, išvežti į darbus, dar kiti teiravosi apie sūnus, patekusius į sąjungininkų nelaisvę. Visi, žinoma, skundėsi maistu. Misijos šefas pra-

džioje užsirašinėjo pabėgėlių pageidavimus, bet, didėjant miniai, nutraukė rašymą ir man tarė: "Tėve, matai, koks bus jūsų darbas".

Matyti ir aš mačiau, bet dar nežinojau, ką darysiu, kai mane vieną apniks tie išbadėję, nuskurę, karo vėtyti ir mėtyti žmonės. Kaip aš jiems padėsiu? Ką darysiu vienas tokioje minioje, kuri beveik viską prarado.

Prislėgti ir tarsi žado netekę, atsiveikinom su vokiečiais ir leidomės namo. T. Faller, būdamas praktiškas žmogus, man prižadėjo parūpinti liturginius drabužius ir šv. aliejus sakramentams teikti. Paprašiau pridėti piuklą ir plaktuką, nes kas man padarys altorių? Aptarėm ir kitas smulkmenas. Bet tikro darbo plano dar neturėjom. Vienas dalykas tik buvo aiškus, būtent, kad tučtuojau turėsiu grįžti į stovyklą.

Kai sugrįžau į universitetą, profesoriai, žinoma, turėjo daug klausimų, bet mano atsakymas buvo visiems vienodas: pastudijavęs 2 metus jų dėstomą filosofiją ir sociologiją, dabar turėsiu progos pasižiūrėti, ko tos studijos vertos.

Kitą dieną, penktadienį, atsiveikinau su klebonu. Vargšas žmogus. Juo daugiau jis aukojosi, tuo daugiau aukotis reikėjo. Jo klebonija jau buvo panaši į mažą pabėgėlių stovyklą, kurioje skambėjo svetimi balsai. Jis pats pasitenkino vienu kambariuku, rezervuodamas antrą kambarį seseriai. Tie du kambariai buvo viskas: ir virtuvė, ir valgykla, ir raštinė, ir miegamieji. Po kelių dienų ir tie du kambariai jam buvo nebereikalingi, nes vokiečiai, ieškodami žydų, kleboną suėmė ir pasodino į kalėjimą.

Šeštadienį, balandžio 18 d., vėl sėdau į Vatikano automobilį ir išvažiavau į stovyklą. Popiežius davė visas

klebono teises ir pridėjo patogų Mišioms laikyti lagaminą. T. Faller paruošė gerą įrankių dėžę. Kažkas padovanojo keletą kondensuoto pieno ir konservų dėžučių. Su tuo turtu be jokio incidento pasiekiau stovyklą.

Raudonojo Kryžiaus ligoninėje gavau mažą kambariuką, išpraustą tarp slaugės ir vienos ligonės. Nors ligoninės personalo skyriuje buvo tuščių kambarių, bet manęs tenai kažkodėl neįsileido. Mano kambaryje buvo tik dvi siauros lovos. Vieną lovą panaudojau guoliui, kitą būtiniams daiktams pasidėti. Po lovomis įrengiau skalbinių ir maisto sandėlį. Norėdamas ką nors rašyti, padėdavau ant

lovos lagaminą ir, atsiklaupęs ant žemės, galėdavau išlieti mintis ant popieriaus. Daug rašymo tą dieną nebuvo.

Ligoninės personalas buvo šaltokas. Šiltesnis buvo stovyklos štabas. Be senų pažįstamų, komendanto Teuber ir Marizos, sutikau kapitoną Paulių, kažkokią "Fräulein" Mariją ir du kareivius. Aprašydamas Stutthofio stovyklą, kun. Yla taip pat mini kapitoną Paulių. Labai galimas daiktas, kad buvo tas pats asmuo, nes būdo bruožai panašūs. Pirmą dieną Paulius man padavė ranką, antrą dieną neberado reikalo pasisveikinti, nuo trečios ar ketvirtos dienos mane visiškai ignora-

vo. Panašiai elgėsi ir jo sugulovė Marija. Bet tą vakarą štabo paslapčių dar nežinojau ir ramia širdimi paklausiau komendantą, kur rytoj galėčiau atlaikyti šv. Mišias. Spėjau, kad jis buvo protestantas, nes atrodė, kad tas žodis jam buvo svetimas. Paaiškėjus, ko noriu, pamaldų reikalą jis pavedė Marizai. Kai išgirdau, kad ji buvo austrė iš Innsbrucko, mudu radom bendrą ir malonią kalbą. Innsbrucke studijavau teologiją 3 metus ir pažinau gerai ne tik miestą, bet ir gražias jo apylinkes. Marizai patiko mano komplimentai austrams, o man jos pažadas duoti erdvią salę koplyčiai. Salės raktą turinti italų policija. Ji gyveno po tuo pačiu stogu.

Džiaugdamasis pirmais laimėjimais, pasileidau per stovyklą. Aplankiau visus pabėgėlių namus, sakydamas, kad rytoj 8:30 ir 9:30 valandą kviečiu visus į pamaldas. Atrodė, kad žmonės labiau domėjosi kūno reikalais, bet į Mišias žadėjo ateiti. Padariau didelę klaidą, neaplankęs tą vakarą policijos. Juos pasveikinau tik iš tolo. Kitą dieną teko už tą klaidą atgailauti. Temstant sugrižau į ligoninę ir užkandau. Vienas kareivis, atnešęs sriubą, atsiprašė, kad ji šaltoka. Ją pašildžiau ant žvakės.

Po vakarienės aplankiau ligonius. Jų buvo tik keturi. Grižtant į savo kambarį, prisistatė ir vyno statinaitės išmierų slaugė. Ji buvo iš Sicilijos ir jautėsi labai laiminga, nes po kelių dienų gausianti atostogas. Stovykloje, jos nuomone, gyvenimas neįmanomas. Tai ne gyvenimas, bet lėta mirtis. Mirtį pagreitinąs badas ir šaltokas oras. Senukai miršta dažniausiai nuo plaučių uždegimo.

Padėkojau jai už informacijas ir, užsidařęs kambarį, pradėjau kalbėti brevijorių. Kai pabaigiau, buvo jau

netoli dvyliktos. Tiršti dienos išpūdžiai, žinoma, miegui nepadėjo. Bet apie pirmą valandą pradėjau snausti.

Būčiau saldžiai užmigęs, jei ne vienos ligonės dejavimas, kuris kaskart darėsi stipresnis. Po kelių minučių ji pradėjo keistai kalbėti. Keistai, nes kreipėsi į Mussolini. Kadangi Dučė, matyt, neatsakė, ji pradėjo garsiai šaukti: "Mussolini, kur padėjai mano dukterį? Niekše, atiduok man mano sutvėrimą (creatura). Prakeiktasis, sugriovei visų gyvenimą". Ir t. t.

Į tą politinį pašnekesį įsivelti nenorėjau ir laukiau, ką darys slaugė. Bet ji nejudėjo. Po kokių 5 minučių supratau, kad ligonė turi aukštą temperatūrą. Kunigui slaugyti moteris nepatogu, ir aš pradėjau kosėti ir belstis, tikėdamas, kad pabus slaugė. Ji, matyt, taip pat klausėsi tos "politinės kalbos", nes, kai aš atsikėliau, ir jos lova pradėjo girgždėti. Kai apsirengiau, slaugė jau ėjo pas ligonę. Nuėjau ir aš.

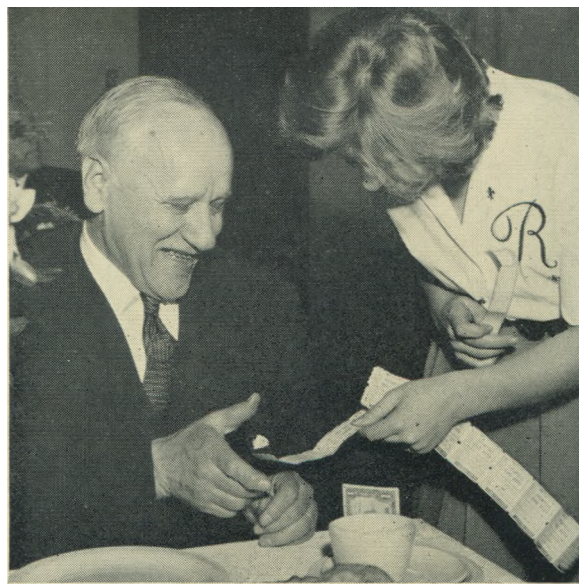
Ligonė atrodė, kaip žarija ir prašė, kad atvestumėm 3 metų dukterį, kurią ji palikusi stovykloje. Mes ją nuraminom, sakydami, kad duktė dabar miega, priglauta gerų žmonių. Rytoj, kai pati bus sveikesnė, galės pamatyti ir dukterį. Mums bekalbant, atėjo ir gydytojas. Jis buvo gerokai piktas ir atrodė, kad apie Dučę buvo tos pačios nuomonės, kaip ir ligonė.

Atsigulęs ir aš pradėjau mąstyti apie jos kalbos turinį.

Moteris, aišku, kliedėjo, bet jos sąsamonėje veikė fašistų "dogmos", įkaltos per 20 metų. Viena tų dogmų sakė, kad "il Duče ci pensa a tutti" (Dučė rūpinasi visais). Jis, žinoma, turėjo rūpintis ir jos likimu. Todėl moters kreipimasis į Mussolini man atrodė logiškas.

PAAUKOJUSIEMS GYVYBĘ UŽ LIETUVOS LAISVĘ

“Laiškų Lietuviams” metinės šventės vaizdai:

Redaktorius Įteikia premijas konkurso laimėtojoms: A. Eivienei, G. Stasiškytei ir L. Germanienei;

Lietuvos atstovas JAV J. Rajeckas bando laimėti loterijoje;

B. Babrauskas skaito A. Barono kūrybą;

Vytautas Kasniūnas — šventės vadovas;

Šventės dalyvių dalis;

Programos dalyvės: A. Ginčiauskaitė, D. Geštaitaitė, K. Žebrauskaitė, N. Linkevičiūtė ir E. Blandytė su V. Jakubėnu (trūksta S. Lauciaus).

V. Juknevičiaus nuotraukos

A. Kezio, S. J. nuotraukos

Mes nežinome kam, bet gyventi,
Kurt ir juoktis pasauly puiku,
Nes ir tai, ka mes esam iškentę,
Vienąsyk prasiveržia džiaugsmu.

•

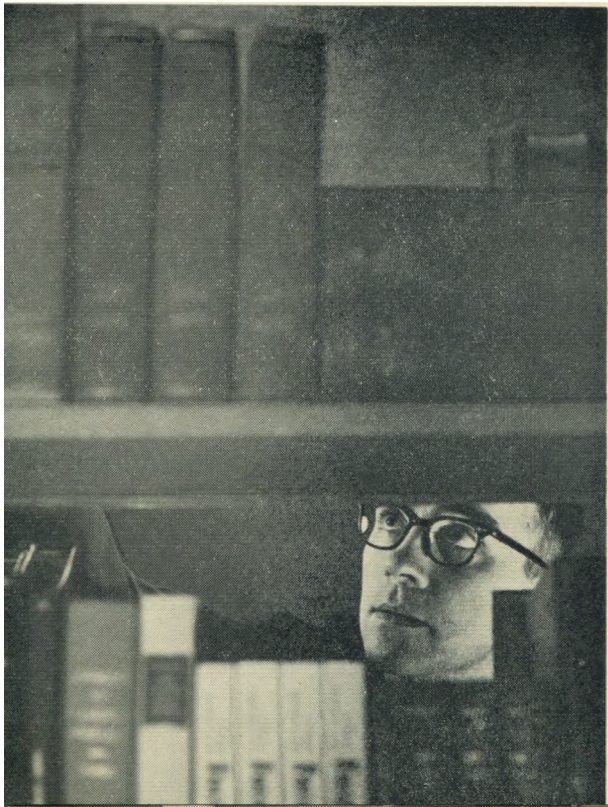
Mes nežinom kodėl, bet darbuotis
Per šešias įtempimo dienas
Tenka mums. Ir tada vainikuoti
Galim švęsti šventes prabangias.

•

Mes nežinome kaip, kuo būdu,
Bet vien ieškanti glosto švelniai
Po giliu abejonės naktį

Pirmutiniai tiesos spinduliai,
Ir pro ašarų tyrus lašus
Šviečia aukštas ramybės dangus.

Vytautas Mačernis

Antra fašistų "dogma" tvirtino, kad "Duce ha sempre ragione" (Dučė visuomet yra teisingas). Užgniaužus opozicijos ir laisvos spaudos balsą, tą "dogmą" daugelis italų tikėjo maždaug iki Abisinijos karo. Tas imperia-listinis karas ir Tautų Sąjungos bloka-da nusilpnino Italijos ūkį ir išsėmė vi-sas atsargas. Neatsigavusi nuo karo ir blokados, Italija pradėjo investuoti nemažai kapitalo į naują koloniją, ne-gaudama iš jos jokios naudos keletą metų. Paskui, 1939 m. Didįjį Penkta-dienį, Italija užėmė Albaniją. Tą nau-ją "laimėjimą" italai sutiko šaltai. Kai Dučė, ilgą laiką pasipriešinęs Austrijos aneksijai, galų gale nusilei-do Hitleriui, italai pradėjo abejoti po-litiniu Mussolinio neklaidingumu. O kai Dučė paskelbė karą Prancūzijai ir Graikijai, italai pradėjo nusiplauti rankas ir paliko jį vieną.

Būdamas Lietuvoj, Vokietijoje ir Ita-lijoj, apie Mussolinį girdėjau ir gra-žių atsiliepimų. Visų pirma jis įvedęs daug tvarkos: sustabdęs socialistų or-ganizuojamus streikus, sudraudęs li-beralų antiklerikalizmą ir sudrausmi-nęs valdininkus. Tą jis tikrai padarė. 1929 m. Dučė pasirašė Lateramo su-tartį, kuri atnešė daug naudos ne tik Italijai bet ir Bažnyčiai. Čia buvo di-delis ir jo nuopelnas. Be to, Mussolini labai pagražino Romą ir visoje Ita-lijoje išnaikino malariją. Tą jam mie-lai visi pripažino. Vienas gražiausių jo darbų, kuris man labiausiai patiko, buvo Pontinijos pelkių nusausinimas. Naujoje ir derlingoje žemėje Mussoli-nis įkurdino apie 50.000 savarankiškų ir laimingų ūkininkų, kurie jam buvo dėkingi. Visą tiesą sakant, reikia pri-pažinti, kad Dučė čia tik užbaigė po-piežių ir kunigaikščio Cajetani pradė-tą darbą. Bet jis užbaigė. Tačiau nie-kuomet negalėjau suprasti, kodėl jis

to gražaus darbo netęsė. Juk geros, bet nuo amžių apleistos žemės Ita-lijoje buvo ir daugiau. Nesupratau taip pat, kodėl, paėjęs keletą žingsnių nuo centrinių Romos gatvių, atsidurdavau tikrame varguomenės kirmėlyne. In-vestuodamas kapitalą ne Afrikoje, bet pačioje Italijoje, jis galėjo pakelti ne tik žemės ūkį, bet ir pramonę. Pra-vesdamas žemės reformą iš samdinių ir pusininku galėjo padaryti savaran-kius ūkininkus, o plėsdamas pramonę — iš miestuose gyvenančių proletarų laimingus darbininkus. Atrodo, kad socialinis Bažnyčios mokslas jam bu-vo svetimas. Tiesa, Mussolinis įvedė korporatyvinę valstybės santvarką, bet tik tam, kad darbdavius ir darbi-ninkus turėtų savo rankoj. Jis gyveno ne socialinėmis šių laikų idėjomis, bet senos Romos imperijos manija, tarsi nepastebėdamas, kad per 2.000 metų pasaulis jau buvo gerokai pasikeitęs.

Toji imperijos manija privedė Ita-lijos tautą prie katastrofos.

Vokiečiams pradėjus karą, Romoj sklido gerai pagrįstas gandas, kad Italija į karą nestosianti, nes neturinti ne tik būtinų žaliavų (plieno, alumini-jaus, švino, naftos ir t.t.), bet ir duo-nos. Karui esąs priešingas karalius, tautos dauguma ir kariuomenė, kuri esanti visiškai neparuošta. Tuo gan-du tikėjo ne tik užsieniečiai, bet ir pa-tys italai, kuriuos pažinojau. Kai Mussolinis nei iš šio, nei iš to paskel-bė karą, visi pradėjo kraipyti galvas. O kai pirmomis savaitėmis pasirodė, kad gandas apie Italijos nepasiruoši-mą karui buvo teisingas, italai pradė-jo baimintis, kas bus ryt ir poryt. Beveik kiekviena karo diena didino tautos vargą, kol galų gale Italija bu-vo panaši į griuvusių krūvą.

Ir Cesano stovykla buvo tų griuvė-sių dalis. Taip, klieidinti moteris buvo

OPTIKOS IR TERMODINAMIKOS KŪRĖJAI APIE RELIGIJĄ

DR. JUOZAS PRUNSKIS

ARTA J. B. Castl yra pareiškęs: "Gamtamokslis pateikia tokius Dievo buvimo įrodymus, kad abejojimas yra absurdiškas, o ateizmas — juokingas". Galime pasidžiaugti, kad tarp vadovaujančių visų laikų gamtamokslio atstovų aptinkame tiek daug religingų mokslininkų. Prisiminkime optiką, tai yra fizikos mokslo dalį, tyrinėjančią šviesos dėsnius. Štai *Tomas Young* (1773 — 1829), buvęs vienas gambiausių savo meto žmonių. Teturėdamas 14 m. amžiaus, jis jau mokėjo ne tik klasikinės kalbas, bet taip pat buvo gerokai susipažinęs su hebrajų, persų ir arabų kalbomis. Gilinosi taip pat medicinos moksluose. Buvo nuvykęs į Egiptą ir ten išskaitė kai kuriuos senovės įrašus. Jis buvo enciklopedinio išsilavinimo vyras, bet ypač žinomas kaip fizikas. Dirbo, siekdamas paremti Huygenso teoriją, kad šviesa yra bangų kilmės. Jis buvo giliai tikintis žmogus, ir dažnas šv. Rašto skaitymas buvo palikęs jo sieloje gilius pėdsakus.

teisi sakydama, kad Mussolinis sugriovė italų gyvenimą. Po kelių valandų tuose griuvėsiuose turėjau laikyti pirmas šv. Mišias ir kreiptis į Jį, kurio mokiniai senos Romos imperijos griuvėsiuose sukūrė naują ir prasmingą gyvenimą. Tas gyvenimas atrodė šviesnis ne tik man, bet ir tiems, kurie senosios ir naujosios (fašistų) imperijos griuvėsius vadino savo tėvyne.

Kitas ano meto mokslininkas, įrašęs savo vardą gamtamokslio istorijoje, buvo *Augustinas Fresnel* (1788 — 1827). Jisai Prancūzų Mokslo Akademijoje skaitė paskaitas apie refleksiją, sprendžiant šviesos prigimtį, kai buvo svarstoma, ar šviesą duoda medžiagos išleidžiamos dalelytės, ar specialūs bangavimai. Jis įrodė, kad kai kurių reiškinių būtų neįmanoma išaiškinti pirmąja teorija. Fresnel, kaip ir visa jo šeima, buvo labai religingas. Vienam savo dėdei, kurs buvo skeptikas religijos atžvilgiu, jis specialiai rašė, įrodinėdamas žmogaus sielos nemirtingumą. Ypač savo gyvenimo pabaigoje jis daug svarstė apie amžinybę.

Optikos srityje yra pasižymėjęs ir *Juozas Fraunhofer* (1787 — 1826), kuris, profesoriaudamas Muencheno universitete, tyrinėjo šviesos lūžį, aprašė tamsias linijas šviesos spektre ir šiais darbais įamžino savo vardą. Jo vardu buvo pavadintos tos tamsios spektro linijos. Jis sugalvojo įvairius mokslinius instrumentus, pvz. heliometrą — astronominį instrumentą matuoti mažiems kampams. Savo pasaulėžiūra buvo nuoširdus katalikas, ištikimas Bažnyčios įstatymų pildytojas. Krikščionišku kantrumu pakėlė savo skausmingą ligą ir mirė, dar neužbaigęs nė 40 m. amžiaus.

Optikos mokslo pasaulyje yra žinomas *F. M. Grimaldi* vardas. Grimaldi (1613 — 1663) yra atlikęs eilę vertingų tyrimų šviesos ir spindulių srityje. Taip pat jis yra sudaręs mėnulio žemėlapią ir drauge su mokslininku

Riccioli įvedęs kai kuriuos terminus ir pavadinimus, kurie tebenaudojami astronomijoje. Jis buvo jėzuitas. Eilė jo studijų buvo išleista po jo mirties tėvų jėzuitų.

Tiriant šviesą, buvo labai svarbu nustatyti jos greitį. Čia gražiai pasidarbavo Paryžiaus Mokslo Akademijos narys *A. H. Fizeau* (1819 — 1896). Jis išrado įtaisą, kuriuo matuojamas kūnų skėtimasis. Matuojama, naudojant šviesos spindulius. Tas įtaisas pavadintas jo vardu — Fizeau diliatometras. Jis buvo praktikuojęs katalikas, dėl ko buvo net priekaištų susilaukęs, kai jo nuopelnus mokslui buvo pasiryžta apvainikuoti Garbės Legiono kryžiumi. Mokslininkas Cornu, protestuodamas prieš tuos priekaištus, įrodinėjo stambius Fizeau nuopelnus mokslui.

Mokslininkas *J. Biot* (1774 — 1862) yra pravedęs svarbius tyrimus optikoje, išradęs polarimetrą, paskelbęs eilę studijų astronomijos ir geodezijos srityje, ir net vienas dėsnis, nustatęs magnetinio lauko įtampą, pavadintas jo vardu. Jaunystėje jis buvo krikščioniškai išauklėtas, tačiau vėliau to meto kai kurių filosofų įtakoje buvo praradęs tikėjimą. Bet vėliau grįžo į katalikybę ir paskutiniaisiais 30 savo gyvenimo metų buvo labai uolus. Jo nuodėmklausis kun. Ravignan laiške jam rašė: "Jūs visiems parodote, koks gali būti artimas ryšys tarp mokslo ir tikėjimo".

Mokslo pasaulis labai gerai pažįsta prancūzų fiziką ir astronomą *L. Foucault* (1819 — 1868), dirbusį Paryžiaus observatorijoje. Prancūzų Mokslo Akademijos narį. Jis savo gausiais tyrimais įrodė, kad vandenyje šviesa sklinda lėčiau negu ore. Taip pat švytuoklės bandymais jis įrodė, kad žemė sukasi. Tuos bandymus jis yra atlikęs

Paryžiaus panteone. Jam pagerbti mokslo pasaulyje yra pasilikęs Foucault švytuoklės vardas. Taip pat jo vardu yra pavadintos indukcijos keliu atsirandančios elektros srovės metalo masėse. Nors jaunystėje buvo gavęs krikščionišką išauklėjimą, bet vėliau nutolo nuo tikėjimo. Tačiau ilgos ligos metu turėjo laiko savo pasaulėžiūrą persvarstyti ir vėl grįžo prie religijos. Mirė, gavęs religinius patarnavimus.

Prie Prancūzijos didžiųjų mokslo vyrų reikia priskaityti ir *M. A. Cornu* (1841 — 1902), inžinierių, profesorių, Paryžiaus Mokslo Akademijos narį. Jis išmatavo šviesos greitį. Kai 1900 m. buvo sušauktas tarptautinis fizikų kongresas, Cornu buvo išrinktas pirmininku. Jis mirė katalikų tikėjime, ap rūpintas sakramentais.

Termodinamikos ir šilimos tyrinėtojai

Pereinant prie termodinamikos (mokslas, kaip šilimą paversti garu) ir šilimos tyrimų, ypač paminėtinas *W. T. Kelvin* (1824 — 1907). Dar būdamas vaikas, jis įstojo į universitetą, o turėdamas 22 m. amžiaus, tapo Glasgovo universiteto profesorium, kur išdirbo 53 metus. Jis išvystė dinaminę šilimos teoriją, įvedė vadinamą absoliutinės temperatūros skalę, kuri ir pavadinta Kelvino vardu. Jis pirmą kartą suformulavo vadinamą termodinamikos antrąjį dėsnį, t. y. energijos išsisklaidymo dėsnį. Jo atradimai daug patarnavo, tiesiant telegrafo laidus Atlanto dugnu tarp Europos ir Amerikos. Taip pat jis išrado patobulintą kompasą jūrininkams ir potvynių matavimo aparatą; surado lengvesnį būdą nustatyti laivų padėčiai pagal žvaigždes. Yra paskelbęs apie 300 mokslo darbų. Už nuopelnus mokslui gavo lordo titulą. Jo genialumas neturėjo sunkumų suderinti mokslą su religija. Jis skel-

bė, kad gilus mąstymas veda prie Dievo. Pasaulio atsiradimas ir gyvybė yra neišaiškinami be Dievo. Jis taip rašė: "Išmintingumo, gerumo ir tikslingumo pėdsakai apsupa mus iš visų pusių. Visa tai sakyte sako, kad kiekviena gyvybė priklauso nuo visuomet valdančio įstatymo".

Prancūzų chemikas *H. V. Regnault* (1810 — 1878), kurio moksliniai darbai yra plačiai minimi chemijos vadovėliuose, buvo katalikas.

Chemikas ir fizikas *P. L. Dulong* (1785 — 1838), Prancūzų Akademijos narys ir nuolatinis sekretorius, išrado įtaisą gyvų organizmų išskiriamai šilimai matuoti. Jo vardas įamžintas vadinamu Dulong - Petit dėsnio, pagal kurį bet kokio elemento lyginamosios šilimos ir jo atominio svorio sandauga yra pastovus dydis, artimas 6,4. Savo pasaulėžiūra jis buvo katalikas.

Taip pat praktikuojęs katalikas buvo ir prancūzų fizikas bei chemikas *L. Cailletet* (1832 — 1913), įvedęs naują būdą suskystinti dujoms ir įstengęs suskystinti vadinamas pastoviąsias dujas.

Škotų inžinierius *J. Watt* (1736 — 1819), žinomas kiekvienam besidominčiam mokslu, patobulino garo mašiną, kad nereikėtų po kiekvieno stumtelėjimo kaitinti cilinderį. Jis pasiekė stambių atradimų ir elektros srityje. Jo garbei yra pavadintas wattu elektros jėgos vienetas. Jo religinis nusistatymas buvo plačiai žinomas.

Prof. Amagat pagarsėjo savo studijomis apie suskystintų dujų plėtimąsi. Jis buvo katalikas ir dėstė Lyono katalikų universitete. Mokslininkas *Tellier* yra ledą gaminančių mašinų išradėjas. Jis buvo tiek ryžtingas katalikas, kad dalyvaudavo procesijose su žvake rankoje. Savo moksliniais darbais yra pasižymėję ir katalikų pasau-

lėžiūros atstovai jėzuitai: *Thirion, Carbonelle de Delseaux, Melloni, Witz, Despretz ir kt.*

Tarp fizikos mokslo teoretikų ir gamtamokslio istorikų žymią vietą užima *P. Duhem* (1861 — 1916), jau nuo 1894 m. buvęs Bordeaux universiteto profesorius. Iš jo studijų pažymėtina "Bendroji termodinamika", kur jis derina mechanikos principus su šilimos mokslu. Iš spaudos išėjo jo paruošti keturi tomai apie "Astronominių teorijų istoriją". Gaila, kad šiame darbe jį užklupo širdies liga, nuvariusi jį į kapus. Jis buvo pavyzdingas katalikas. Dar 1905 m. žurnale "Annales de Philosophie Chretienne" jis rašė: "Visa savo siela tikiu tas tiesas, kurias Dievas mums yra apreiškęs ir kurių mus moko Bažnyčia. Niekada neslėpiau savo tikėjimo". Kalbėdamas apie katalikų branginamą scholastinę filosofiją, šis mokslininkas rašė: "Ji daug nusipelnė ir dabar daug prisideda prie to, kad žmogaus protas yra palaikomas tikrame kelyje, net kai jisai stengiasi susekti ir medžiaginio pasaulio tiesas".

Reliatyvinės teorijos kūrėjas *A. Einstein* (1879 — 1955), atrodo, mums yra tolimesnis savo pasaulėžiūra, tačiau vis dėlto jis labai vertino dvasinį pradą, kas galima matyti iš jo pareiškimo: "Neužtenka žmogų padaryti tik geru specialistu. Žmogus — ne mašina. Auklėjimo tikslas turėtų būti grožio nujautimas ir gyvenimo vertybių pažinimas. Auklėjimas, kuris šį tikslą aplenkia, išugdo specializuotas būtybes, panašias į treniruotus šunis".

Einstein parodė didelę pagarbą Bažnyčiai, kuri jam ypač sušvito nacių persekiojimo laikais. Apie tai jis taip liudija: "Būdamas laisvės mylėtojas, tikėjausi, kad, Hitleriui paėmus valdžią Vokietijoje, bent universitetai

P. RABIKAUSKAS, S. J.

APIE INKVIZICIJĄ IR RAGANAS (I)

Vienas skaitytojas klausia: "Kodėl Romos Bažnyčia leido ir net globojo inkviziciją? Inkvizitoriai (daugiausia domininkonai ir jėzuitai) vartodavo žiauriausius kankinimus, kuriuos dabar vartoja komunistai ir pirmiau vartojo gestapininkai. Inkvizitoriai teisdavo ne tik eretikus, bet ir raganas už tai, kad jos bendraudavo ir turėdavo lytinius santykius su velniais! Visas

gins laisvę, nes jie yra tiesos mylėtojai. Bet universitetai tylėjo. Tada maniau, kad laikraščių redaktoriai, kurie dažnai rašydavo ugningus straipsnius už laisvę, ją gins. Bet už kelių savaičių ir jie nutilo. Tik Bažnyčia stovėjo skersai kelio Hitleriui, norinčiam sunaikinti tiesą. Aš niekada nesidomėjau Bažnyčia, bet dabar jaučiu jai didelę pagarbą ir simpatiją, nes tik viena Bažnyčia turi drąsos ir ištvermės užstoti intelektualinę tiesą ir moralinę laisvę. Esu priverstas pareikšti ir įvertinti dabar tai, ką iki šiol esu niekinęs".

tas mokslas buvo surašytas dominikonų veikale "Malleus maleficorum". Popiežius Grigalius XI 1374 m. leido tyrinėti visas raganavimo bylas...

Gerbiamasis Skaitytojai,

Jūsų paliestos problemos yra tas arkliukas, ant kurio dažnai ir noriai mėgsta pasijodinėti katalikų Bažnyčios priešai. Gaila, kad ne retai ir katalikai apie šiuos reiškinius nieko daugiau nežino kaip tik tai, ką girdi iš Bažnyčios kaltintojų, ir taip juose pasilieka kažkoks kartėlis, nuo kurio jie negali atsipalaiduoti. Užtat čia pabandydysime trumpai pažvelgti į pačius reiškinius, kaip jie yra iš tikrųjų buvę.

Visų pirma reikia įsidėmėti, kad mūsų laikais ir taip pat per pirmuosius dvylika amžių inkvizicija, bažnytiniai kalėjimai, žiaurūs kankinimai, eretikų deginimas Bažnyčiai buvo ir yra nežinomi dalykai. Naujai pertvarkytame ir 1917 m. išleistame bažnytinės teisės kodekse apie visa tai nerasi nė žodžio. O senovės laikysenai suprasti užtenka paskaityti IV amžiaus rašytojo Laktancijaus veikalo "Divinae institutiones" V dalies 20-ąjį skyrių: "Ką padės jėga ir nuožmumas? Religinį įsitikinimą prievarta neįbruksi; reikalą geriau sutvarkysi žodžiu kaip botagu (verbis melius quam verberibus res agenda est)... Kam jėga šėlti? Kankinimai ir pamaldumas yra du visai skirtingi dalykai, tiesa nieko bendro neturi su jėga, nei teisingumas su žiaurumu... Be abejo, pasaulyje nėra nieko prakilnesnio kaip tikėjimas, ir jį reikia visomis jėgomis ginti, bet reikia jį ginti už jį mirštant, o ne kitus žudant, kantrybe, o ne žiaurumu, įsitikinimu, o ne nusikaltimu... Nes jei norėsi ginti tikėjimą kraujo liejimu ir kankinimais, jo neapginsi, bet jį suterši, išniekinsi, nes nėra nieko kito,

kas taip priklausytų nuo laisvos valios, kaip religiniai įsitikinimai". Tos pačios minties buvo ir didžioji XII a. asmenybė šv. Bernardas, kuris sakė: "Juos (t. y. eretikus) reikia nugalėti ne ginklu, bet įtikinimu" (*capiantur non armis, sed argumentis* — In Cant, serm. 66).

Iš to išeina nuosekli išvada: jei inkvizicija ir visa, kas su ja surišta, nebuvo žinoma senovėje, jei ji sąmoningai Bažnyčios atmetama mūsų laikais, tai ji neturi nieko bendro nei su katalikų tikėjimu, nei su Bažnyčios esme; ji buvo laikinė apraiška, lietusi bažnytinės drausmės tvarką, kaip ją suprato ir panaudojo to laiko žmonės. Todėl norint teisingai įvertinti tokią tik praeityje kurį laiką galiojusią apraišką, labai svarbu palikti nūdienės pažiūras ir stengtis įsijausti į ano meto žmonių gyvenimą, veikimą ir galvoseną.

Jau pats žodis "inkvizicija" ne visai tą patį reiškė prieš keletą šimtų metų, ką jis reiškia mūsų laikais. Šiandien žodis "inkvizicija" turi neigiamą nusikalstamumo prieskonį, o anuomet jo reikšmė buvo grynai neutrali, panaši į mūsų žodį "teismas". Todėl nėra ko stebėtis, kad inkvizicijos vardu ilgą laiką buvo vadinama viena iš Romos kurijos kongregacijų (*S. Romana ed Universale Inquisizione*), kuri šiandien žinoma *S. Officium* vardu.

Viduramžinės inkvizicijos atsiradimo metu visa tuometinė Vakarų Europa sudarė vieną dvasinę visuomenę: "krikščioniją" (*Christianitas*). Jos priekyje stovėjo popiežius, savo dvasine galia viršijęs visus žemiškuosius valdovus, kurie drauge su popiežiumi turėjo rūpintis "krikščionijos" gerove. Vienas nuostabiausių "krikščionijos" pasireiškimų buvo kryžiaus žygiai, bet toji pati dvasia iššaukė ir nepaprastą

naujai besikuriančių universitetų klestėjimą bei didingų gotinių katedrų augimą. Tačiau jau XII a. antroje pusėje ir XIII amžiuje lig tol gana solidus "krikščionijos" pastatas pradėjo braskėti. Iš griežtos vasalystės piramidės pradėjo nutrūpėti pirklių, amatininkų ir bendrai miestiečių grupės, reikaldamos sau autonomijos ir tuo giliai sukrėsdamos žemiškųjų valdovų autoritetą. Su šiuo reiškiniu glaudžiai rišosi ūmus klaidatikių sektų plitimas, kuris ėmė griauti pačius krikščioniškosios visuomenės dvasinius ir politinius pagrindus. Tai P. Prancūzijoje ir Š. Italijoje vis labiau įsigali valdiečiai, o ypač katarai arba patarinai — Prancūzijoje dažniausiai vadinami albigiečiais — kurie nepasitenkino neigę ar klaidingai aiškinę kurią nors tikėjimo tiesą, bet skelbė maištą prieš visą esamą bažnytinę ir pasaulinę tvarką. Bet kokia medžiaga, taigi, ir žmogaus kūnas, pagal katarų doktriną, yra piktosios dvasios padarinys. Todėl reikia atmesti moterystę kaip medžiagos daugintoją, niekinti žemiškus turtus, eiti prieš bažnytinę hierarchiją, prieš bet kokią valdžią. Tokie, asketine skraiste prisidengę, drąsiai prieš valdžią einą "apaštalai" suburdavo apie save esama tvarka nepatenkintuosius, miestų gyventojus. Su jais kovojo vietiniai dvasinės ir pasaulinės valdžios atstovai, bet kova vis sunkėjo. Įvairiose vietose kilo tarpusavio karai, šen ir ten imta taikyti eretikams mirties bausmės. Matydamas vis didėjančių pavojų, įsikišo ir imperatorius Fridrikas II, kuris 1224 m. įsakė Lombardijoje, 1231 m. Sicilijoje ir 1232 m. visoje savo imperijoje eretikus bausti mirties bausme — sudeginimu. Bausmės pateisinimą ėmė iš tuomet atgavintos romėnų teisės, kur didenybės paniekinimas buvo baudžiamas mir-

timi. Buvo sakoma: jei mirties bausmė taikoma už žemiško valdovo paniekinimą, tai juo labiau ji turi būti taikoma dangiškojo Valdovo paniekintojui, kuriuo yra kiekvienas užkietėjęs eretikas. Iš Bažnyčios pusės buvo popiežius Grigalius IX, kuris 1231 m. įvedė planingą eretikų ieškojimo ir teisimo tvarką, paskirdamas įvairiuose kraštuose savo atstovus, dažniausiai vienuolius domininkonus, kurie tam darbui vadovautų. Kadangi jų pareiga buvo ne vien klaidatikius teisti, bet ir rūpintis, kad jie būtų suieškomi ir ištardomi, tuos Bažnyčios atstovus pradėta vadinti inkvizitoriais (nuo lotyniško žodžio "inquirere" — ieškoti, rinkti informacijas), o pačią instituciją — inkviziciją.

Užsukta mašina veikė pilnu tempu. Jos iniciatoriai, be abejo, tikėjosi, kad nusikaltusieji atvirai išpažins Bažnyčios atstovams savo kaltę ir prašys atleidimo, o kai kurių užkietėjusiųjų nubaudimas mirtimi ant laužo atgrasys kitus nuo panašių nusikaltimų. Kai nė vienas iš šių siekimų pilnai neišsipildė, užuot atsisakius netinkamos priemonės (bet atsisakymas gal tuomet būtų reiškęs pasidavimą), imta ją griežtinti. Nenorintiems sakyti teisybės įvesti kankinimai, kuriuos rekomendavo senoji romėnų teisė ir ją atgavinę XIII a. legistai. Popiežius Inocentas IV 1252 m. gegužės mėn. 15 d. konstitucija "Ad extirpanda" patvirtino jos vartojimą inkvizicijos procesuose, "lygiai kaip žemiškų daiktų vagims ir plėšikams vartojama prievarta, kad išduotų savo bendrininkus ir pasisakytų savo padarytus nusikaltimus". Aleksandras IV 1259 ir Klemenisas IV 1265 tą patvirtinimą atnaujino.

Kažin ar šie popiežiai žinojo, kad prieš 400 metų jų pirmatakas Mikalojus I visai kitaip kalbėjo apie kanki-

nimų vartojimą? "Tokia procedūra", sakė jis, "yra priešinga Dievo ir žmonių įstatymams, nes prisipažinimas turi būti laisvas, o ne priverstas, turi būti laisvai pareikštas, o ne prievarta išgautas. Gali atsitikti, kad kaltinamasis iškęs visus kankinimus, kokius tik jam pavartosite, ir neturės ko išduoti. Kokia tada gėda teisėjui, ir koks jo nežmoniškumo įrodymas! Jei, priešingai, kaltinamasis, skausmo nugulėtas, prisipažins kaltas nusikaltimu, kurio jis nepadarė, ant ko tada kris tos nedory-

bės baisumas, jei ne ant to, kuris priverstė nelaimingąjį meluoti?" (Responso ad consulta Bulgarorum, cap. 86).

Ar Mikalojaus I žodžiai dar buvo XIII a. viduryje žinomi, ar jau palaidoti užmarštyje, Bažnyčios sava atlaidumo ir žmoniškumo dvasia, bent teorijoje, išliko ir inkvizicijos įstatymuose. Prieš pradedant inkvizicinį procesą, turėdavo būti paskelbtas "malonės laikas" (tempus gratiae) — dvi savaitės ar ištisas mėnuo — kiurio metu nusikaltusieji klaidatikyste galėtų susitaikyti normaliu išpažinties keliu. Tik praėjus "malonės laikui", būdavo pradedama inkvizicijos procedūra. Jei kam tekdavo panaudoti kankinimus (tortūrą), visuomet būdavo pridėdama sąlyga: "be kūno dalių sužalojimo ar mirties pavojaus iššaukimo" (citra

membri diminutionem et mortis periculum). Bažnyčios atstovai taip pat negalėdavo tiesiog pasmerkti mirčiai, bet užkietėjusį eretiką "palikdavo pasaulietinei rankai, kad nubaustų" (relinquere brachio saeculari puniendum), drauge prašydami, kad nebaustų mirties bausme. Praktikoje ši paskutinioji pastaba nieko nereiškė, nes visiems buvo aišku, kad pasaulietis teisėjas tokį eretiką privalėjo bausti mirtimi ant laužo. Kitaip jį patį būtų apkaltinę erezijos protegavimu ir patraukę prieš inkvizicijos teismą.

Negalima neigti, kad inkvizicijos procesuose pasitaikydavo žiaurumų ir neteisybių. Bet nėra tikslo dėl vieno kito nepateisinamo pasielgimo mesti visiems institucijos atstovams lygiai bendrą kaltę. Sausų faktų kalba įspėja būti atsargiems, darant bendras išvadas. Pvz. dažnai galvojama, kad sykį patekus į inkvizicijos rankas, nebuvo kitokios išeities kaip sudeginimas ant laužo. Tikslios statistikos tačiau kitaip rodo. Pvz. savo griežtumu žinomas Tulūzos inkvizitorius dominikonas Bernardas Gui 1308-1323 metais 18k-oje iškilmingų aktų (sermones generales) paskelbė 929 inkvizicijos teismo sprendimus. Štai kaip jie paskirstyti: 132 dėvėti bausmės ženklą (kryžių), 9 atlikti šventkeliones, 143 tarnauti Šv. Žemėje, 307 kalėti, 17 mirusiųjų teoretiniai kalėti, 42 perduoti pasauliniam teismui, 3 mirusieji teoretiniai perduoti pasauliniam teismui, 69 mirusieji iškasti iš pašventintų kapinių, 40 pripažinti kaltais už akių, 2 stovėti prie gėdos stulpo, 2 degraduoti, 1 ištremtas, 2 nugriauti jų namus, 1 sudeginti Talmudą ir 139 išteisinti. (Mgr. Douasi, Documents pour servir à l'histoire de l'Inquisition dans le Languedoc I, Paris 1900, nr. CCCV). Mirties bausmė, reikia manyti, buvo

įvykdyta tik 42 nuteistiesiems arba 4.5% visų teistųjų, o be bausmės paleistųjų buvo net 15%.

Be to, inkvizicija veikė ne be pasaulinės valdžios pritarimo ir paramos. Kai kur ji buvo panaudojama politiniams tikslams siekti. Tai ypač pasireiškė Prancūzijoje ir XV amžiaus gale atnaujintoje Ispanijos inkvizicijoje, kuri ten buvo daugiau valstybinė negu bažnytinė institucija. Pažymėtina, kad Bažnyčios valstybėje, kur viskas priklausė nuo popiežiaus, prie kurių nors perdėtų žiaurumų nebuvo prieita.

Kaip tad reikia žiūrėti į inkviziciją? Kaip pradžioje minėjau, ji neturi nieko bendra nei su katalikų Bažnyčios esme, nei su jos doktrina; ji buvo epizodinis, vien disciplinarinę tvarką liečias reiškinys, apie kurį šandien patys katalikai istorikai sako, kad būtų buvę geriau, jei tokios inkvizicijos, kokia ji iš tikrųjų pasireiškė, visai nebūtų buvę. Netiesioginiai tai pripažino ir Bažnyčios autoritetas, kai 1920 m. popiežius Benediktas XV paskelbė šventąją Joaną Arkietę, kurią bažnytinis inkvizicijos teismas, vadovaujamas vysk. Cauchon, pasmerkė kaip eretikę ir raganą, vertą mirties ant laužo. 1431 m. gegužės mėn. 30 d. ji buvo Rouen'e sudeginta. Bet jau pop. Kalikstas III, peržiūrėjęs teismo bylą, 1456 m. paskelbė Joaną buvus nekaltais nubaustą, ir šandien visiems aišku, kad tame teisme viešpatavo politinės aistros.

Norint teisingai ir nešališkai įvertinti tolimesnės praeities reiškinius, reikia įsijausti į anų laikų aplinką, dvasią, gyvenimo būdą. Tai nėra lengva, ypač mums, XX amžiaus vaikams, daugiau ar mažiau įsigyvenusiems į tolerancijos, demokratijos, so-

LIUDA GERMANIENĖ

RUTH IR AŠ

(IV premiją laimėjęs rašinys)

Mano stiklinėj vazelėj kabėjo per langą sumirkę saulės spinduliai ir sudužęs jų pluoštas netvarkingai išsitiesė ant grindų. Spindulių juosta padalino kambarį pusiau, ir sienoje išvydau nelygią savo kūno formą. Pakilau nuo kėdės, sujudo šešėlis sienoje, išsitempdamas net iki paties lubų vidurio. Prisiminė pasakos apie šešėlius ir baus, kurie, benagiais pirštais kabinėdamiesi sienomis ir stogais, gąsdindavo žmones. Savo šešėlio, deja, neišsigan-

cialinės užuojautos idėjas, kurios tik neseniai pradėtos dėti į visuomeninio gyvenimo giliuosius pamatus. Kitais laikais buvo kitokie pamatai ir ant jų buvo statomi kitokie pastatai. Tik tas, kuris visa tai iki smulkmenų ištyrė ir suprato, gali spręsti apie senųjų pastatų tvirtumą ir tikslingumą.

Be reikalo, mielas Skaitytojau, į inkvizitorių tarpą įmaišote jėzuitus.

dau. Juk būtų kvaila ir beprasmiška bijoti savo kūno lūžio kalkėtoje sienoje. Tik, lygindama šias dvi figūras, vieną žmogišką, kitą — jos atspindį, nemačiau jokio apčiuopiamo panašumo, kad galėčiau rėkdama visiems pasakyti, jog štai, žmonės, čia aš, o ten kabo tik mano šešėlis. Ir keista. Apie daug dalykų galiu duoti tą patį palyginimą: čia aš — žmogus, kurį pažįstu, o ten tik mano atspindys, ir aš jo nepažįstu.

Ruth

Tuo momentu, kai ji stovėjo savo kambaryje, jos kūną dengė balta, megzta bliuze ir žalios, iki kauliukų nusitempiančios, kelnės. Kai delnais užsidengė veidą, ant kairiosios rankos blykstelėjo vyriškas žiedas. Buvo jis didelis ir masyvus, iš delno pusės apklijuotas tasmėle, kad nesmuktų.

— Šiandien su Bob važiuoju į kiną,
— pasakė ji ir keliais brūkšniais sulygino plaukus. Ji priėjo prie lango, praskleidė žiemos dulkėm apkibusias užuolaidas ir dairėsi tamsios, liepsnos liežuviais dekoruotos, mašinos. Prie miesčio gatvė buvo tuščia. Šaligatviuose žaidė vaikai, išraudusiais veidais ir sniegu apšalusiais rūbais. Beveik tekina praskubėjo moterėlė.

— Tai ar vėl kur lėksi?

Tėvo balsas ją išgąsdino. Stačiai išbaidė iš to miego, kuriame žaidė

Man nėra žinomas nė vienas jėzuitas, kuris būtų ėjęs inkvizitorinio teismo teisėjo pareigas. Priešingai, pats jėzuitų įsteigėjas šv. Ignacas Loyola ne kartą buvo tampomas po Ispanijos inkvizicijos kalėjimus.

Su inkvizicija artimai rišasi ir ragų bylos. Jos tačiau reikalauja atskiros paaiškinimo, kurį rasite kitame "Laiškų Lietuviams" numeryje.

vaikai, baltavo suverstas sniegas ir praskubėjo neryški moteris.

— Važiuosiu į kiną, — atsakė ji.

— Ar su tuo pačiu pusberniu, ar jau kitą susiradai?

Šie žodžiai jai nuaidėjo draskančiu šiurkštumu. Mergaitės viduje tėvo žodžiai atšoko kaip nuo marmuro, o sienoje pradėjo liepsnoti neapykanta ir kerštas. Norėjosi apsisukti ir pabėgti.

— Su tuo pačiu, ir jis ne pusbernis! Ir gali nesibarti, aš vis tiek su juo draugausiu.

— Draugauti, tai draugauti, bet po draugystės man skyrybų namo neparnešk. Išvarysiu ir duris užtrenksiu.

— Galite nesirūpinti, — atsakė ji.

— Aš jau esu to amžiaus, kad galiu savarankiškai gyventi ir pati apspręsti savo gyvenimą.

— Koki tie tavo sprendimai? Ne sprendimus, bet gėdą man prieš gimines ir draugus atneši.

Tėvas prisitartino arčiau, ir Ruth galėjo jausti jo pykčiu virpantį kūną. Dabar ji bijojo priešintis. Bet viduje jėga buvo tokia stipri, putojanti ir besiverčianti užtarti save, apginti, išteisingi. Ji visa banga išsiveržė prieš tėvą.

— Kas jūsų draugams būtų gėda, mano draugai tuo didžiutęsi. Aš neskaitau savęs lietuve, ir man nėra jokios gėdos Bob mylėti. Čia mano kraštas, kurį aš pažįstu, kurį myliu ir kuris man reiškia viską. Mano draugai yra amerikiečiai, aš juos mėgstu ir juos pasirenku. O jei jums, tėtė, Bob nepatinka, galiu išeiti, gyventi viena ir kurti tokį gyvenimą, kuris man patinka. Aš juk nei gyvenimo, nei žmonių nepažinau, o vieną kartą pažinusi, nenoriu jo prarasti. Mes vis tiek juk nesutinkame ne tik nuomonių, bet ir muzikos atžvilgiu. Aš negaliu tuo pačiu momentu būti lietuve ir savęs ne-

apkęsti, nes tada viskam prieštaraučiau.

Ruth pravirko. Nesijautė laimėtoja, nes laimėję žmonės juokiasi, o ji verkė. Tėvas stovėjo šalia abejodamas, ar prieš sūnų nebūtų pakėlęs rankos. Bet čia stovėjo mergaitė. Trapi ir baili. Pasidarė jam gaila, bet išdidumas neleido gailėtis. Mergaitė, nuo kurios dvelkė ašarų drėgmė ir baigią garuoti kvėpalai. Juk ji yra moteris, kuri ašaromis gindamasi nenori laimėti, bet tik iššaukti sau pasigailėjimą.

Neatsisveikindama Ruth išbėgo per duris. Gatvėje sustojo liepsnos liežuviais dažyta mašina. Ji nuvažiavo, palikdama žaidžiančius vaikus, sušalusį sniegą ir tėvo veidą dulkinose užuolaidose. Nuskubėjo grįžtanti moteris.

Rūta

Artėjo tada šešioliktasis jos gimtadienis. Tėvas nudažė medinio savo namelio laiptus šviesiai pilka spalva, nupiovė kaitros marinamą žolę ir atsėdo pasilsėti stogo metamame ant žemės šešėlyje. Viską vargino pasiutusi kaitra. Rodos, išsunks iš kūno pasakutinį drėgmės lašą, ir pasiliks kaitroje stovėti be jėgų ir energijos: tik žmogiškas padaras, nepasipriešinęs karščiui.

— Tėtė, ar vakare jau bus galima laiptais vaikščioti?

— O, žinoma. Rūta. Iki vakaro dažai turėtų būti išdžiuvę.

Jis pasakė, ir lyg jam pasidarė gaila savo darbo.

— Teisingai, iki vakaro turi išdžiūti, nes gi atvažiuoja žmonių. Juk švęsim, Rūta, tavo gimtadienį. Ne bet kokį — šešioliktą!

Dar kartą tėvas žvilgtelėjo į atliktą darbą. Prie dažų prilipusi daužėsi musė, kur-ne-kur mirtin pakliuvusios styro pievų skruzdės. Tėvui nebuvo gai-

la. Kaitra stiprėjo ir glemžė viską savo troškinančia ranka: jėgas, protą ir pasigailėjimą.

Pirmieji svečiai pasirodė, dar saulei šėlstant paties vidudienio kaitroj. Rūta neišėjo pasitikti. Nejautė pareigos eiti ir sveikinti žmones, kurie gi nieko kito negalės pasakyti, kaip tik stebėtis jos išaugimu, panašumu į tėvą ir pasiutusiai bėgančio laiko greičiu. Jie visi tokie vienodi. Juk jie nešneka apie dabartį, bet gyvena kažkuo praeityje, į kurią bėga, lyg pasisemti jėgų dabartiniam gyvenimui. Visi jie savotiški ir nesuprantami. Norėtų gyventi šios dienos pasauliu, bet lyg siūlu kažkas juos traukia atgal, hipnotizuoja senų prisiminimų žavesiu ir grįžę nebemoka suderinti praeities su šios dienos pasauliu.

Rūta išėjo iš savo kambario. Svečiai garsiai juokėsi prirūkytam kambariui, kuris nuo dūmų darėsi troškus ir neįmanomas.

— O, Rūtele, kaip tu greit išaugai! Aš vis įsivaizdavau tave mažytę, su lėle rankose.

Žinoma, Rūta kitų žodžių nesitikėjo. Tai buvo pirmutinis svečio pasveikinimas jai. Rūtai pasidarė biauuru, bet tik ne nuo dūmų. Jos sąmonėn netilpo žodžiai, kuriuos dažnai girdėdavo. Rodos, kad žmogus negali niekuo kitu žavėtis, klausti ir stebėtis, kaip tik ūgiu ir prabėgusiu laiku.

— Rūta, Dalė tau siuntė linkėjimus. Sakė, kad mieste norėtų tave pamatyti.

Per visą triukšmą ji vos išgirdo savo krikšto tėvo žodžius. Kas ta Dalė? Ji jos visai neatsimena. Taip seniai matė, kad sutikus, tur būt, pasakytų, kaip išaugo, jog ir pažinti nebegalima.

— Tai kodėl gi Dalės neatsivežei?
— paklausė tėvas.

— Na, matai, savaitgaliais jauni mēlis savo gyvenimą turi. Šiandien, berods, į kažkokią repeticiją turėjo eiti. Ar Rūta niekur nedalyvauja?

— Užmiesty lietuvių čia daug nėra. O kur gi leisi vieną mergaitę važiuoti? Dar gali kas atsitikti. Čia tai savo akys turi.

— Tėte, — įsiterpė Rūta, — o kai norėjau keliskart važiuoti, pasakei, kad šoferis dar per jaunas mašina į miestą daužytis. Taip pat, kai norėjau važiuoti į stovyklą, uždraudei sakymas, kad buvau per daug jauna ir neatsakomą už savo veiksmus.

Tėvas supyko. Duktė šitaip prieš jį kalbėti negali. Ji turi būti dėkinga, nes vien dėl jos išsikėlė iš miesto, kad tik atitoltų nuo problemų, į kurias dažnai įsipina jaunas žmogus. Jis saugojo ją kaip dūžtantį žaisliuką. Ir tokiu

EMILIJA PAKALNIŠKIENĖ

NEKENKIME SAVO VAIKAMS

— Ar pirksi savo berniukui dviratį?

— Nepirksiu.

— O mes savajam nupirkome.

Nors ir nedaug vyras teuždirba, bet negalėjome nepirkti, kai berniukas taip nori. Be to, beveik visi jo draugai turi dviračius. Mes taip mylime savo

vaiką. Tesijaučia laimingas bent dabar, kol dar tėvus turi. Ar jūsasis neprašo?

— Prašo, kurgi neprašys. Bet mes nė nemanome visų jo užgaidų patenkinti. Ir žinai ką: mes irgi mylime savo vaiką ir kaip tik dėl to kuo mažiau sia dalykų jam perkame. Mes norime, kad jis visą gyvenimą laimingas būtų, o ne tik dabar, kai naują dviratį bus gavęs. Jeigu iš mažo įpratinsi jį viską lengvai gauti, kas bus tada, kai tėvų nebebus ir niekas jam nieko nebeduos? Ir tegu nesipratina pūstis, kad jis daugiau ko turi už kitus, nes užaugęs mažiau gali beturėti, ir tada būtų skaudu jam tai pernešti.

Toks buvo dviejų motinų pasikalbėjimas, kurį man teko nugirsti. Retas jis, nes, tur būt, neklystu pasakiusi, mažai tėra tokių motinų kaip ana, nenorėjusi pirkti savo berniukui dviračio. Paprastai juk motinos perka vaikui viską, ko tik jis užsigeidžia. Ir taip darydamos, jos galvoja, kad vaiką laimingu padaro. Vaiką jos bent tuo momentu padaro laimingu — tai tiesa, tačiau šitaip darydamos, neišauklėja laimingo žmogaus.

atsargumu, kad net užmiršo suabejoti, jog rankose ilgai gali išlaikyti tik tai, kas nejuda. Bet žmogaus dvasia ir kūnas auga, ieško angos, per kurią galėtų išsiplėsti ir pažinti pasaulį jau kitose pusėse. Jis Rūtą taip mylėjo...

— Rūtele, pradaryk duris. Gal vėjo čia kiek pajusime, nes pasidarė nepernešamai tvanku, — paprašė tėvas ir dingo svečių šnekesy.

Atidarius duris, Rūta negrįžo vidun, bet prisėdo ant šviesiai pilka spalva dažytų laiptų. Lauke jautėsi šioks toks vėjo dvelkimas, kuris nejudino žolės, o tik maloniai vėsino įkaičiusį kūną. Jai buvo pašėlusiai liūdna.

Nebuvo žmogaus, kuris suprastų jos norą verkti, nebuvu nieko. Ji buvo dėkinga tam baisiam karščiui, kad jis paraližuoja protą, neleidžia galvoti ir gailėtis. Tai jos gimtadienis, skirtas ne jai. Juk tai jos šventė, kurioje ji dalyvauti negali, nes trūksta vietos jos savotiškam pasauliui.

Rūta pakilo nuo laiptų. Ėjo per žolę, kuri šnarėjo sausra ir lūžo po jos kojom. Saulė metė tik mažytį jos šešėlį, kuris tempėsi kartu su lėtais jos žingsniais. Mažytis ir šviesus šešėlis, kaip ir ji. Namuose triukšmas skambėjo per langus, ir Rūta ėjo tolyn, kad tas triukšmas nepasiektų jos širdies.

Ta motina suminėjo dvi priežastis, dėl kurių ji kuo mažiausia dalykų savo vaikui perkanti. Ji žiūri tolyn į ateitį, kada jos vaikas bus jau užaugęs žmogus ir viską jam parūpinančių tėvų nebeturės. Tada ji nori savo vaiką laimingą matyti. Ji supranta, kad vargu ar bus jis laimingas, jeigu įpratintas bus viską lengvai gauti ir viską turėti. Laimingesnis tada jis bus, jeigu turės daugiau negu turėti bus įpratęs ir tikėjęsis. Tai viena.

Antra — teisingai ji galvoja, kad nelaimingas gali būti žmogus ir dėl to, jeigu iš jaunystės bus įpratęs turtin-gesniu būti. Be to, davimas vaikiu pro-gos visą laiką jaustis pranašesniu už kitus, ne savo pastangų dėka, žaloja jo charakterį, auklėja pasipūtėlį, kaip teisingai ta motina pastebėjo.

Bet yra ir trečia priežastis, dėl ku-rios turėtų tėvai susilaikyti nuo besai-kio dosnumo savo vaikams.

Gavimas visko, ko tik užsinori, ne-daro vaiko laimingu. Kad suprastume, jog tai yra tiesa, pakanka prisiminti turtingų žmonių vaikus, kurie nei susi-domėjimo, nei noro niekam nebeturi. "Aš noriu", pasako jie, ir jie gauna, ir greitai numeta į šalį, ir vėl tiesia ran-ką: "Aš noriu". Niekas jie nebebrangi-na ir niekuo nebesidžiaugia. Gavimas ko nors naujo yra jiems virtęs nuval-kiota kasdienybė.

Kuris vaikas labiau džiaugsis savo vežimėliu? Ar tas, kuris ilgai bus ratu-kų, vinių ir lentų ieškojęs, paskui pats jį dirbęs, prakaito prie jo išliejęs; ar tas, kurio tėvas paskambins telefonu į krautuvę ir paprašys: "Atsiųskite gerą ažuolinį vežimuką, raudonai ar-ba geltonai dažytą. Gerai būtų, jeigu turėtumėte tokį, kurs pats važiuoti ga-lėtų".

Pirmasis išsineš į kiemą savo bran-genybę, savo pastangų ir darbo rezul-

tatą, ir džiaugsmas jo veide švitės, o antrasis kurį laiką didžiuosis, kad jo vežimėlis gražesnis yra už kaimyno pasidarytą, tuščią puikybę savyje kurstys, bet greitai užmirš jį ir numes. Graži spalva veikiai priprasta ir kas-dieniška pasidarys.

O mes, mamytės, ar pagalvojame kuomet apie tai? Kai vaikas prašo ko-kio žaislo, ar pažiūrime pirma, ką jis jau turi ir ką galėtų pats pertvarkyti ir pakeisti, savo reikalui pritaikyti? Ne, mes to nedarome. Mes skubame į krautuvę jam žaislo pirkti. Ir taip da-rydamos, mes pakenkiame savo vai-kams, nelaimingais juos darome, nuo savų pastangų atpratiname.

Patarkime vaikui pačiam sau žais-lą pasidaryti. Jis tada pamatys ir su-pras, kad nėra taip lengva ką nors išigyti. Igaus jis gero patyrimo, kuris vėliau gyvenime daug naudos ir kar-tu džiaugsmo jam galės duoti. Žiūrėki-me, kad ir iš žaidimo vaikas naudos gyvenimui turėtų.

Tik tada žmogus pilnai savo nuo-savybe džiaugtis galės, kai bus ją sa-vo pastangomis išgijęs. Išmokykime savo vaikus tos gyvenimo tiesos, nes anksčiau ar vėliau teks jiems su ja su-sidurti. Išmokykime juos suprasti, kad tik savomis pastangomis įgytas daik-tas bus tikrai savas ir brangus. Kas yra duota, kas yra žmogui primesta, nėra ir niekuomet nebus jam sava ir miela.

Džiaugsmas, kad ką nors turi, tik vienu būdu tėra įgyjamas — tuo būdu, kurį Viešpats parodė Adomui ir Ievai, išvarydamas juodu iš rojaus. Rojus buvo jiems dviem duotas, ne savomis pastangomis įgytas, todėl nebrangino juodu jo ir nuodėmę padarė. "Per pra-kaitą duoną valgysite". Per prakaitą ir savas pastangas patys sau "rojų" ir žemėje susikursite.

DR. JUOZAS PRUNSKIS

DIDŽIOJO KULTŪRININKO MONOGRAFIJA

Pasaulinio garso pasiekęs britų skulptorius ir rašytojas Eric Rowland Gill yra pasakęs: „Patriotizmas ir religija visada buvo ir bus tie vieninteliai dalykai, dėl kurių žmonės aukoja save, savo turtą ir pinigus“. Tuo aukštesnės garbės yra vertas asmuo, kuris šias abidvi didžiąsias idėjas vertina ir joms savo gyvenimą aukoja. Tokia rinktinė asmenybė buvo ir mūsų kultūrininkas kun. Antanas Milukas. Pakanka tik prisiminti keletą faktų: jis įsteigė pirmąją JAV lietuvių žurnalistų sąjungą (prieš 70 metų), išleido beveik 200 įvairių knygų ir kitų leidinių, kurių pats buvo parašęs ar suredagavęs apie 50.

Jo knygų leidimo biudžetas siekė 155 tūkstančius dolerių. O reikia dar atsiminti, kad prieš pirmąjį pasaulinį karą ir tuoj po jo dolerio vertė buvo nepalyginamai didesnė. Kun. Miluko dėka Amerikoje išėjo eilė Basanavičiaus raštų, Pabrėžos „Botanika“, Senkevičiaus „Tvanas“, Pietario „Algimantas“, kai kurie vysk. Valančiaus raštai, pvz. „Žemaičių vyskupystė“, Geručio „Sodžionių teologi-

ja“, Šatrijos Raganos „Saulei nusileidus“, P. Vaičiūčio „Eilės“, Paryžiaus parodą pasiekęs „Lietuviškas albumas“, žmonių pamėgtoji „Fabiolė“, monografijos apie P. Kriaučiūną, K. Jaunių, kun. S. Gimžauską ir kt. Kun. Milukas spaudai paruošė ir išleido eilę stambių veikalų iš mūsų kultūros istorijos, aprašančių kovą už spausdintą žodį ir už laisvę, duodančių Amerikos lietuvių kultūrinio gyvenimo istorinę medžiagą. Jis pats redagavo ir leido penkis periodinius leidinius, o norėdamas lietuvius išmokyti rašto, parūpino kelis tūkstančius egzempliorių vadovėlio mokytis rašyti.

Tai nuostabus kultūrininkas, kuriam niekas išeivijoje neprilygo, ir labai gerai, kad atsirado žmogus, kuris jį reikiamai pagerbė, paruošdamas ir pasirūpindamas išleisti jo monografiją, vardu „Kun. Antanas Milukas“. Tas žmogus — tai Vladas Mingėla. Lietuvoje jis buvo kariuomenės bibliotekininkas, Vokietijoje redagavo „Tremtinių balsą“ ir „Žinių Biuletėnį“ (Ansbach). Yra bendradarbiavęs „Ryte“, „Kary“ ir kituose laisvosios Lietuvos laikraščiuose. Apsigyvenęs Detroitė, pastoviai rašinėja į „Draugą“, „Lietuvių Dienas“ ir kitus laikraščius.

Iš rašytų šaltinių ir iš gyvų žmonių rūpestingai surinkęs medžiagą, V. Mingėla vedžioja skaitytoją po Milukų giminės istoriją, vaizdžiai supažindina su Antano Miluko jaunyste, seminarijos laikais, „Vienybės Lietuvninkų“ redagavimu, rūpinimusi Paryžiaus parodoje turėti lietuvių skyrių. Taip pat aprašoma jo kunigystės veikla, darbavimasis „Motinėlės“ šalpos draugijoje, „Tiesos draugijoje“, Susivienijime, Katalikų federacijoje. Rašoma apie jo studijas Šveicarijoje, apie jo talką, steigiant Šv. Kazimiero seserų vienuolyną, apie jo pusę milijono tiražo išleistų knygų, apie jo ryšius su Vaižgantu, arkiv. Matulevičium ir net J. Šliupu. Išryškinamos kun. Miluko pastangos, kuriant Lietuvos nepriklausomybę, kai iš jo klebonijos buvo išsiųsta net 30 tūkstančių laiškų. Pagaliau vaizdžiai aprašomos paskutinės jo gyvenimo dienos.

ALÈ RŪTA

THE COUNTERFEIT TRAITOR

Tai įdomus filmas iš antrojo pasaulinio karo, kuriame vaizduojamas Erick Erickson, buvęs gabus biznierių ir šnipas, gimęs Amerikoje, bet pasidaręs Švedijos piliečiu, šnipinėjęs vokiečiams, vėliau nuo jų nusisukęs ir pasidarbavęs prieš nacius didelės prekybos aferose, sakoma, net sutrumpinęs karą.

Pagal to paties vardo Aleksandro Klein romaną, filmą yra paruošęs William Perlberg ("Paramount"). Filmas yra sukurtas Vokietijoje, Švedijoje, Danijoje. Vaidina šių šalių įvairūs artistai, o taip pat ir amerikiečiai, vaizduodami įvairių šalių žmones su jų kalbiniu akcentu, tautybės bruožais, temperamentu ir t. t. Užtat tarptautinė tikrovė gana ryški ir teisinga, o taip pat ir gamtos bei miestų

Veikalas gausiai iliustruotas Basanavičiaus, Jakšto, dr. Totoraičio, prezid. Wilsono, paties Miluko ir kitų laiškų bei svarbesnių iškarpų faksimilėmis. Pridėtas gausus kun. Miluko leidinių bibliografinis sąrašas, žodžiu, leidinys, turįs 384 puslapius, paruoštas ir išleistas rūpestingai, turiningai, gražiai. Gal būt, autoriui galėjo griežčiau laikytis istorinės tikro-

vaizdai yra teisingi. Jau vien tik dėl to filmas yra vertingas.

Turinys gana sunkus, slegias ir beveik varginas, tad jis netinkamas nei vaikams, nei jaunuoliams, o tik suaugusiems.

Erick Erickson (William Holden) yra inteligentiškas ir gudrus šnipas. Iš pradžių jam biznis yra dėl biznio, dėl pinigų. Labai gerai suvaidinti jo rūpesčiai, pavojai, apsukrumas ir beatodairinis veržimasis į biznio viršūnes. Tačiau, sutikęs simpatinę ir apsucrią vokiečių, katalikę, taip pat šnipę, Marianne Mollendorf (Lili Palmer), Erickson pradeda keistis. Jis yra paveikiamas jos inteligencijos, humaniškumo ir religingumo. Marianne, supratusi savo — šnipės žalą visuomenei, pradeda trauktis atgal, net mėginama savo klaidas atitaisyti ir pagelbėti nuo karo kenčiantiems žmonėms. Šitaip apsisprendžia ir Erickson, nes ją pamyla ne vien kaip moterį, bet ir kaip nuostabų žmogų. Bet Marianne žūva nuo nacių kulų, o Erickson turi pereiti ilgą kalėjimų, bėgimų ir kančių kelią. Tai fizinė ir dvasinė šnipų drama, perduota žmogiškų problemų šviesoje. Atvaizduotas nacių teroras ir baisūs metodai. Pavyzdžiui, gestapininkas suima kunigą ir vietoj jo išklauso moterį išpažinties, norėdamas sužinoti svarbias paslaptis.

BIG RED

Šiuo vardu yra išėjusi Jim Kjelgaard labai populiari knyga apie berniuką, šunį ir daugelį jo nuotykių gamtoje. Ir šis naujas Walt Disney filmas yra labai gražus ir tinkamas vaikams. Tai istorija apie įdomu ir gražų šunį Red, apie humaniš-

vės, vengdamas vienur kitur užtinkamų nukrypimų į beletristinį stilių ar publicistinių šuolių į dabartį. Gal kai kurie kun. A. Miluko bruožai neproporcingai išryškinti, pvz. jo "tautininkiškumas". Tačiau veikalas labai vertingas, kiekvienam rekomenduotinas. Tai stambus įnašas į JAV lietuvių istoriją. Autoriui už tai turime būti giliai dėkingi.

kus žmones, mylinčius gyvulėlius, ir apie gudrų berniuką, kuris tampa su Red neperskiriami draugai. Filmą suktas prancūziškoje Kanados dalyje ir Kalifornijoje. Gražūs gamtos vaizdai. Filme nemaža vartojama ir prancūzų kalba. Berniuką vaidina Gilles Payant, keturiolikmetis, kurį Walt Disney šiam vaidmeniui parinko iš 300 kandidatų.

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

KELETAS MINČIŲ APIE FILMUS

Geriausiu praėjusių metų filmu buvo pripažinta „West Side Story“. Geriausios artistės titulas teko Sofijai Loren, vaidinusiai filme „Two Women“. Ne vienas filmų mėgėjas suabejojo, ar tie sprendimai buvo teisingi ir objektyvūs. Ne vienas pagalvojo, kad čia galėjo nulemti kai kurie ne visiems žinomi užkulisiai. Daugelis, tur būt, geriausia praėjusių metų artistė laiko Natalie Wood už jos puikią vaidybą filme „Splendor in the Grass“, o taip pat ir tame išgirtame „West Side Story“. Sofija Loren, be abejo, yra labai gera artistė, bet jos gana dėkingą vaidmenį filme „Two Women“ galėjo gal neblogiau suvaidinti daugelis italų moterų, turinčių vaidybinių gabumų iš prigimties. Tur būt, italės Sofijos Loren tie „prigimti gabumai“ ir nulėmė, sužavėdami Hollywoodo filmų teisėjus.

„West Side Story“ yra visai neblogas muzikinis filmas, kuriame atvaizduota dviejų Amerikos paauglių gatvės gaujų veikla. Tos jaunuolių gaujos gal kai kam ir įdomios, gal jos charakteringos šių dienų Amerikai, bet drauge jos yra tikra gėda Amerikos auklėjimui ir policijai. Jeigu šiuo filmu buvo norėta tai pabrėžti, tai jis tikrai yra geras ir girtinas. Tačiau šio muzikinio filmo „muzikalumas“ yra labai menkas. Gal geresnio filmo praėjusiais metais ir nebuvo, bet šiais metais geresniu laikytume kad ir „Children’s Hour“, kurį turėtų pamatyti kiekvienas ir kiekviena, kurie yra linkę kitus šmeiž-

ti ir juodinti. Filme labai vaizdžiai parodytos baisios šmeižto pasekmės, kurios dažnai yra ne mažesnės už žmogžudystę ar kitus panašius nusikaltimus, už kuriuos teismai baudžia elektros kėde.

Gal šių metų geriausios artistės titului bus pristatyta ir Geraldine Page, vaidinanti filme „Sweet Bird of Youth“. Jos vaidyba tikrai pasigėrėtina, ko tačiau negalima pasakyti apie filmą.

Baleto mėgėjams labai patartina pamatyti „Black Tights“, spalvotas filmas, kuriame rodomi keturi atskiri modernaus baleto dalykėliai, paruošti Paryžiaus Petit baleto studijos. Filme geriausiai pasirodo pats baletmeisteris Petit ir jo žmona Jeanmaire. Neblogos ir kitos dvi žinomos balerinos bei Hollywoodo artistės: Cyd Charisse ir Moira Shearer. Šiame moderniaame balete, kuriam pradžią davė Prancūzijos baletas, išraiškos šokis beveik nustelbia klasikinį baletą. Ieškantiems ko nors nauja ir linkstantiems į modernumą šis filmas patiks, bet klasikinio baleto gerbėjų jis nepatenkins.

JESSICA

Atrodo, kad jau filmams visos temos išsekvotos, todėl stengiamasi surasti ką nors nauja, negirdėta ir nematyta. Šiam tikslui rausiamasi po bibliotekas, ieškant naujų idėjų senose knygose. Filmą, pavadinantį „Jessica“, tur būt, įkvėpė Aristophano „Lysistrata“.

Amerikietė slaugė Jessica (Angie Dickinson), anksti praradusi savo jauną vyrą, bando Sicilijoje verstis priėmėjos amatu. Savo grožiu ji tuoj atkreipia visų miestelio vyrų dėmesį, kas labai nepatinka jų pavydžioms žmonoms. Jos paskelbia prieš vyrus „streiką“, kad priėmėja neturėtų darbo ir iš jų miestelio išvyktų. Bet pagaliau viskas baigiasi, kaip paprastai, labai laimingai – priėmėjos veddybomis su Italų markyžu.

Maurice Chevalier vaidina kunigą, bet šiam vaidmeniui jis tiek tinka, kaip kopūstai pusryčiams. Filmą netinkamas jaunimui, bet ir suaugusiems jis nelabai patiks.

Dėkojant „Laiškų Lietuviams“ metinės šventės geradariams, buvo per klaidą išleistos trys pavardės: J. Karvelio, J. Lieponio ir K. Prišmanto (audykla „Juosta“). Šie mūsų žinomi prekybininkai paaukojo vertingų dovanų loterijai. Jiems labai nuoširdžiai dėkojame.

Nuoširdi padėka parėmusiems „Laiškus Lietuviams“ pinigine auka:

25 dol. aukojo prel. L. J. Mendelis (Baltimore).

10 dol. aukojo: Al. Eivienė (Chicago) ir V. Amastauskaitė (Cleveland).

7 dol. aukojo: dr. A. Baltrukėnas (Akron), A. Žaldokas (Chicago), V. Šniolis (Cleveland), kun. J. Pakalniškis (Brooklyn).

5 dol.: E. Zelbienė (Chicago), V. Kreznor (Tinley Pk.).

4 dol.: M. Palubinskas, S. Giedrimas, dr. F. Mažeika, E. J., B. A. Polikaičiai, E. Pranskienė (visi Chicago), E. Vengianskas (Cicero), kun. J. Pragulbickas (Elizabeth),

3 dol.: P. O. Subačius, B. Kasakaitis, J. M. Laurinaitis (visi Chicago), V. Levanas (Waterbury).

2 dol.: B. Kripkauskienė, E. Jucevičienė, A. Paužuolis, K. Vaičaitis, M. Vaitekus, S. Šukelienė, P. Kurzikauskas, A. Kareiva, J. Butkienė, V. Siliūnas, B. Draugelis, A. Kupcikevičius, J. Turčinskas, O. Dambrauskas, P. Macnorių, E. Bačinskas, P. Marcinkus, B. Mikenienė, J. Juras, J. Lieponis, N. Šumskienė, J. Matukas, E. Jazbutienė, V. Lukoševičius, S. Charžauskas, M. Jonikas, J. Susmarienė, J. Grigaitis, A. Kazlauskas, J. Abraitis, S. Aleksūnas, Z. Petkus, V. Kasniūnas, S. Tunkelis, K. Jasėnas, V. Grėbliūnas, J. Zalneriūnas, J. Penčylienė, P. Žolynas, E. Velža, A. Liškevičius, V. Vaičaitis, A. Pretkelis, J. O. Kanišauskas, S. Vilūnas, O. Aleknavičienė, S. Juškus, L. O. Kasperskis, A. Kaminskas, A. Sadauskienė, A. Petokas, A. Repšys, J. Grybinas, J. Sklerys, A. Matukas, V. Lukoševičius, S. Avižienis, K. J. Paukštys, P. Gruodis, M. Bubelis, F. Jurjonienė, P. Kaupas, N. Norris, A. Tamošiūnas, dr. F. Tallat-Kelpša, J. Tapulionis, J. Pakeltienė, A. Zabukas (visi Chicago); E. Betkauskienė, I. Kazlauskas, J. Vadopalas, K. Jasiukevičius, L. Pračkaila (visi Cicero); J. Jokūbaitis, R. Pikūnas, E. Banėnienė, F. Blauzdys (Detroit); V. Tomkevičius, D. Kumskas (Brooklyn); J. Pupininkas (Rochester), B. Kūkalis (New Britain), V. Grybauskas (Brockton), V. Vaitkus, C. Petrulis (Waterbury), A. Anužis (Worcester), N. Apeikienė (Los Angeles), K. Majauskas (London), B. Butkus, A. Varekojis (Cleveland), kun. V. Karalevičius (Elizabeth), J. Jurgutis (Montreal), M. Garkūnas (Hamilton), E. Šlekys (Toronto), L. Senutienė (Brockton), O. Šilenis (Lemont), M. Bendžiūnas (Montreal), dr. K. Leonas (Palos Pk.), M. A. Arstikaitis (Kanada), B. Ginčiauskas (Hammond), J. Matukas (Hinsdale), P. Abromaitis (Lemont), J. Leiberis (New Britain), L. Rumsas (E. Chicago), A. Paleckis (Pittsburgh), M. Šimkus (Baltimore), P. Skablauskas (Toronto), P. Norkūnas (Phila.), dr. G. Cekas (Providence), J. Kalainis (St. Catharines), P. Lanys (Elizabeth), A. Kuzliandskas (Worcester), M. Flanigan (Reseda), kun. A. Kardas (Grand Rapids), J. Tunaitis (Toronto), P. Joga (Akron), kun. T. Palis (St. Lorenzo), J. Škėma (Hamilton), K. Barūnas (Dorchester), K. Campe (Oakville), S. Paketuras (Kanada).

1 dol.: J. Jacikas, V. Kybartas, J. Kaunas, K. Valdis, Z. Ašoklis, O. Chodeckas, A. Vitkus, J. Petrauskas, J. Prunskis, E. Kubilius, R. Kuzmarskienė, J. Gramas, P. Žibūnas, A. Griškevičius, A. Daugirdas, A. Grigaliūnas, M. Andriušienė, S. Baltrimas, S. Patlaba, E. Gaučys, D. Juknevičius, T. Kuraitienė, A. Gaška, G. Kaufmanas, A. Grigalavičius, P. Astrauskas, M. Monkus, G. Budrytė, S. Bartuškienė, R. Gustaitis, J. Jadviršis, A. Sirutis, Z. Junevičius, A. Indreika, M. Leonauskienė, E. Šulskis, (Chicago).

LAIŠKAI LIETUVIAMS

2345 *West 56th Street*

Chicago 36, Illinois